

BAKI ATTILA – GYUROVSZKY LÁSZLÓ

Mámor és ébredés

Szlovákiai megyei választások 2001–2017

A szlovákiai magyar kötődésű pártok 1990 óta minden alkalommal többé-kevésbé sikeresen vettek részt a Szlovákia területén rendezett politikai választásokon. Csak felsorolásképpen: a csehszlovák szövetségi parlament, a szlovák törvényhozás, az Európai Parlament, a köztársasági elnöki választások, népszavazások, megyei elnöki és testületi megmérettetések, polgármesteri és helyi képviselői választások, de mennyi más, helyi jellegű kezdeményezés, községi népszavazás, petíciók és más voksolások is. Harminc év alatt tekintélyes politikai tapasztalat. Minden választás egyben próbára tette a pártok, a politikusok és a választópolgárok kölcsönös kapcsolatát.

Az eddigi politikai megmérettetési és képviseleti események közül a *Fórum Társadalomtudományi Szemle* hasábjain a szlovák parlamenti választásokkal, valamint magával a szlovákiai magyar választói bázissal korábbi tanulmányainkban már behatóbban is foglalkoztunk.¹ Az országos parlamenti választási eredményeket felhasználva létrehoztuk a választási eredmények községsoros, járási, megyei és országos adatbázisát. Ezek tüzetesebb elemzése során újra kellett értékelnünk a népszámlálások adatait, értelmeznünk kellett az iskolai beíratási adatokat és nem utolsósorban meg kellett oldanunk a különböző évek eltérő részvételi arányai okozta metodikai dilemma problémáját is.

A korábbi, ezzel a témával foglalkozó tanulmányok többsége általában egy konkrét választást elemezett, összevetve azt a korábbi voksolással.² Itt a leíró jelleg dominált. Mások az eredményeket általában az egyes részt vevő pártok szempontjaiból vizsgálták, esetleg a pártközi választói mozgásokat elemezték és számszerűsítették, már amennyire ezt egy titkos választás objektív módon lehetővé teszi.³ Megismerhettünk

1 Gyurovszky László: Hogyan tovább? A szlovákiai magyar pártok választási eredményeinek elemzése, 1990–2016. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 21. évf. (2019) 2. sz.; Baki Attila – Gyurovszky László: A gödörben az a lényeg, hogy ne ássunk tovább. Szlovákiai magyar választók és szlovákiai magyar pártok, 1990–2020. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 23. évf. (2021) 2. sz.

2 Például Horváth Attila: Csak a változás állandó. *Regio*, 28. évf. (2020) 2. sz.; Rákóczi Krisztián: Parlamenti választások Szlovákiában. Képviselet nélkül maradtak a magyarok. *Kisebbségi Szemle*, 5. évf. (2020) 2. sz.

olyan elemzéseket is, melyek a választópolgárok egyes éveken megfigyelt mozgásait térképezték fel.⁴

Mi részben tágabb, részben szűkebb nézőpontból indultunk ki. Az egy évvel ezelőtti vizsgálatunk fókuszában nem az egyes elszigetelt választások, nem a szlovákiai magyar pártok és a köztük levő kapcsolat és nem is a szlovák–magyar viszony oldása volt. Kutatásunk tárgya a választói bázis egésze, a harmincéves távlatból látható jellemző mozgások kutatása és a trendek felvázolása volt. Fel szerettük volna térképezni a választói bázis harmincéves mozgását, a pártokhoz való viszonyát, nagyságát, belső struktúráját és viselkedésének mozgatórugóit. Úgy láttuk, hogy ehhez nagymértékben el kell vonatkoztatnunk a korábbi, máshol közzétett elemzésektől, és kritikai vizsgálat alá kell vennünk az addig használt források jelentős részét, beleértve a népszámlálási adatokat is.

Ez a megközelítés jelentette a szűkítő nézőpontot. Kizártuk adatbázisunkból azokat a tényezőket, melyek közvélemény-kutatásokból származtak. Ugyancsak lemondunk minden olyan forrásról, melyek időben és témában elszigetelt jelenséget elemeztek, vagy azokat csak egy-egy választás esetében tudták alkalmazni. Csak és kizárólag szilárd, harmincéves és megkérdőjelezhetetlen adatok alapján akartuk levonni a következtetéseket. Így jutottunk el két adatsorhoz: választási adatok és iskolai beíratási számok. Ezt követően természetesen politikai elemzéshez láttunk, hiszen tanulmányunk elsősorban politikai, választástechnikai és kampányvezetési segédeszköz szeretett volna lenni. Az adatokat közzétettük, kutatás céljából. Ezeket bárki elemezheti, bármilyen politikai szemszögből megvizsgálhatja, s tetszőleges politikai következtetéseket vonhat le – feltéve persze, ha azok kiállják a valóság és az esetleges megvalósításból fakadó siker/kudarcc próbáját.

A fő megközelítési különbség a harmincéves horizont, az adatok használata és a szlovák–magyar–roma vagy a kevert/tiszta/asszimilált/mélymagyar, soha véget nem érő, emocionális jellegű meghatározási vitán túllépő politikai megközelítés. Ezzel elkerültük azt a buktatót, melybe sokan beleestek: a Most-Híd megjelenéséhez kötik a „szlovák választók” megjelenésének újdonságát, és azt gondolják, hogy délen új választók jelentek meg az új eszme⁵ hatására. A községsoros harmincéves adatok világosan mutatják, hogy Dél-Szlovákiában – amely elemzésünk fő tárgya – 2010-ben semmilyen új választói bázis nem bukkant fel, ellenkezőleg: az első pillanattól kezdve csökkenés észlelhető. Ugyanazok a választói csoportok szavaztak 2010 előtt és után is, csak korábban egy pártra, később kettőre, majd senkire, esetleg szlovák pártokra. Nagyobb törés pedig akkor állt be, mikor felerősödött a Most-Híd önszlovákosítása, és beléptek a Fico-kormányba.⁶

3 Harrach Gábor: A nagy menetelés a kispadig – a 2020-as szlovákiai választás magyar vonatkozásairól. *Kisebbségi Szemle*, 5. évf. (2020) 2. sz.

4 Ravasz Ábel: Szlovákiai magyarok mint választók, 2009–2013. <https://adoc.pub/ravasz-abel-szlovakiai-magyarok-mint-valasztok.html>

5 A Most-Híd multietnikus, szlovák–magyar megbékélési ideológiájára gondolunk ez esetben.

Elemzésünk tárgya a magyar kötődésű választói bázis egésze. Vizsgáljuk nagyságát, politikai és másodlagosan etnikai kötődésű viszonyrendszerét és struktúráját. Azt kutatjuk, hogy a politikai kínálat mennyire felel meg a választók elvárásainak, beleértve a szlovákiai magyar és nem magyar pártok tevékenységét. Ezt a tevékenységet a jövőben is folytatni szeretnénk, különös tekintettel a harmincéves községsoros adatbázis feltöltésére az újabb és újabb választási eredményekkel. Ennek legfrissebb fejleménye a szlovákiai megyei választási számok betöltése, értelmezése és elemzése. Ezzel a témával eddig kevesen foglalkoztak.⁷

Előzmények, adatok

Jelen tanulmányunk az öt megyei választás eredményeivel foglalkozik, azonban nagymértékben épít korábbi elemzésünkre, mely a harminc évben lebonyolított parlamenti választások adatait vizsgálta. Ezért fontosnak tartjuk röviden összefoglalni előző következtetéseinket először adatvizsgálat, majd politikai vizsgálat szemszögéből is.

A korábbi elemzés főbb adatelemzési megállapításai a következők voltak:

- a szlovákiai magyar pártok lehetséges választói bázisa országos viszonylatban harminc év alatt 11 és 12 százalék közé tehető;
- számszerűsítve ez ma körülbelül 500 ezer lehetséges választópolgárt jelent, akik természetesen a szlovák pártok által is elérhető;
- ez a választói bázis létszámát tekintve stabil és struktúrájában kiegyensúlyozott;
- a hivatalos adatok alapján kiderült, hogy harminc év alatt alig változott a szlovák és magyar iskolákba beíratott első osztályosok országos aránya;
- ez enyhén szólva megkérdőjelezi a tízévente egyszázalékos csökkenést kimutató népszámlálási adatok igazságtartalmának jelentős részét, illetve az eddig alkalmazott kérdezési módszer helyességét;
- a korai egységes és önmagát magyar jellegűnek tartó MKP kettészakadása a magát idővel a multietnikus DNS hordozójaként meghatározó Most-Hídra⁸ és

6 Itt elsősorban Lucia Žitňanská volt KDH- és SDKU-politikus és SDKU-s társai Híd-beli implantációjára, a polgári párt ideológiájára, a szlovák irodavezetőre és kampányfőnökre, valamint a szlovák alapkampányra gondolunk. De jól jellemzi ezt egy „botrány”, amikor egy magyar Híd-politikus csak magyar nyelvű bejegyzésére hisztérikusan reagált Peter Kresák képviselő, aki ezt a polgári elv megsértésének tekintette.

7 Egy tanulmányt találtunk, Rákóczi Krisztián: Két választás Szlovákiában: a megyei és a helyhatósági választások eredményei. *Kisebbségkutatás*, 24. évf. (2015) 1. sz.

8 A folyamat első részét jól jellemzi a szlovák mint tárgyalási nyelv előretörése. Az alakuló ülésen, Karcsán, minden magyarul folyt, és az egy nem magyarnak fordítottak. A Híd első évben lezajlott elnökségi ülései magyarul folytak, hiszen Rudolf Chmel jól beszélt magyarul. Később Ivan Švejna megjelenésével alkalmazni kellett volna az alapszabályban lefektetett „minden-

az önmagát a korábbi MKP-tól hangsúlyozottan nemzetibb érzületűnek tartó késői MKP-ra nem eredményezte a szlovákiai magyar választói bázis jobb és hatékonyabb megszólítását;

- az adatok azt bizonyítják, hogy egyetlen választáson és egyetlen szlovákiai magyar választói rétegen belül sem történt jelentős és tartós szavazatnövekedés. Az ilyen jellegű községek száma nagyon csekély, és sokkal inkább elszigetelt jelenségről⁹ van szó, míg a csökkenés trend jellegű;
- a pártszakadás az első években még csak enyhe szavazatcsökkenést hozott, ez azonban 2012 után felgyorsult;
- a választói bázison belül találtunk kb. 38 százaléknyi erősen magyar érzelmű választót, ugyancsak 38 százaléknyi magyar és egyben politikai választót. Ők alkotják a magyar pártok alapszavazóit, akik erősen kötődnek magyar mivoltukhoz és magyar pártjaikhoz;
- kimutatható volt egy kb. 16 százaléknyi választó, akik általában szlovák politikai pártokat választanak, de sikeres magyar pártokkal és népszerű magyar politikusokkal megszólíthatók. A fennmaradó kb. 8 százalék magyar kötődésű választó magyar oldalon nem talál megfelelő politikai kínálatot;
- a magyar pártok szavazatbegyűjtési szempontból a legsikeresebben 2001 és 2012 között szerepeltek. Képviselési eredmény szempontjából ez a megállapítás sajnos csak 2002-re és 2006-ra érvényes, amikor 20-20 magyar képviselő került a parlamentbe, míg 2010-ben és 2012-ben ennek csak töredéke.

Előzmények, politikai megállapítások

A további elemzések szempontjából lényegesnek tartjuk összegezni korábbi politikai megállapításainkat is. Fontosnak tartjuk ugyanakkor leszögezni, majd újra és újra hang-

ki az anyanyelvén” szabályt, tolmácsberendezés segítségével. Erre elnökségi és szakmai szinten soha nem került sor. Nemsokára megjelentek a szlovák szóvivők, az újabb és újabb megmérhetetlen népszerűségű szlovák politikusok, akik még a lakóhelyükről sem hoztak észlelhető szavazatmennyiséget (Karol Sidor, Peter Antal, Andrej Hrnčiar). Az önszlovákosítás második fázisa Lucia Žitňanská volt KDH-s SDKU-politikus beépítésével újabb, ennél is jelentősebb szintre lépett.

- 9 A 2006-os és 2010-es választást összehasonlítva csak a következő 39 községben találtunk jelentősebb, 4-5 százalékot elérő szavazatnövekedést: Dénestorcsmisérd, Gútor, Magyarurab, Gelle, Illésháza, Léva, Bajka, Sáró, Nagysalló, Cakó, Füge, Gortvakisfalud, Gesztete, Kálósa, Lénártfalva, Martonfalva, Radnót, Rimaszécs, Simonyi, Oldalfalva, Szútor, Uzapanyit, Alsóvály, Méhi, Velkenye, Somodi, Jászó, Kenyhec, Migléc, Battyán, Lelesz, Szinyér, Nagytárkány, Véke, Nagykapos, Budaháza, Deregnő, Vaján és Hegyi. A 2010-es szintet 2016-ig közülük csak tizenöt volt képes megőrizni (Dénestorcsmisérd, Cakó, Magyarurab, Füge, Gortva, Gesztete, Kálósa, Rimaszécs, Mártonfalva, Radnót, Oldalfala, Uzapanyit, Méhi, Velkenye és Lelesz), 2020-ra egy sem maradt.

súlyozni kiindulópontjainkat: minden politikai megállapításunkat a *szlovákiai magyar választói bázis*¹⁰ egésze szempontjából tesszük. Mindig azt vizsgáltuk, hogy a *politikai kínálat* mennyire felelt meg a választók összességének. A pártok teljesítményét tehát nem önmaguk ideológiai és etnikai jellegű meghatározása vagy kommunikációs fantáziájuk vizsgálata alapján értékeltük. Mi csupán azt a képességüket elemeztük, hogy mennyire tudták képviselni választópolgáiraikat, illetve hogy mennyire érvényesítették a választók érdekeit. Ebből a szempontból a korábbi tanulmány főbb politikai megállapításai ezek voltak:

- Kiderült, hogy a Most-Híd multietnikus ideológiája Szlovákia déli régióiban nem tudott új választókat megszólítani, ellenkezőleg, megalakulása után azonnal szavazatokat veszített a 2006-os MKP-hoz viszonyítva.
- Fontos, hogy a késői MKP 2010 után szinte senkit nem tudott megszólítani a Most-Híddal elhagyó magyar választók közül.
- Az MKP föladvá korábbi önmagát, leszűkítette politikai érdeklődését választóinak alig több mint harmadára, kiátkozta a többieket, miközben egy hihetetlen „intellektuális” csavarral a leárumázott választópolgárok szavazataira is számított.
- Az MKP fokozatosan elvesztette parlamenti horizontját és célkitűzését, berendezkedett megyei és helyi szinten, miközben kiépítette és megerősítette magyar kliensi viszonyrendszerét.
- A Most-Híd, feladva a magyar pártok 25 éves demokratikus hagyományait, belépett egy toxikus, nacionalista előzményű kormánykoalícióba, melyből még az újságíró-gyilkosság sem tudta őket kivezetni.
- A Most-Híd dél-szlovákiai szavazatokkal rendszeresen ejtőernyős szlovák politikusokat¹¹ juttatott a parlamentbe és a kormányba, akik ugyancsak rendszeresen minden választási időszakban, ejtőernyőjüket újra kinyitva, rendszeresen faképnél hagyták őket. A Most-Híd ezt a szavazatátírányítást utólag megbékéltési, multietnikus DNS-nek hívta, ami szinte az MKP szintjéhez mérhető „intellektuális” csavar.
- Úgy látjuk, hogy a szlovákiai magyar politizálásnak tekintettel kell lennie a választói bázis politikai és nemzeti irányultságára. Harminc év tapasztalata azt mutatja, hogy a bázis politikai súlypontja enyhén, mérsékelten, de határozottan jobbra található, míg nemzeti irányultságát tekintve egyértelműen, de egyáltalán nem hivalkodóan magyar oldalon van. Egy ilyenfajta politizálás, vonzó politikusokkal hozza a legtöbb szavazatot.

10 Dőlt betűkkel és aláhúzva azokat az új elemeket és fogalmakat jelöltük, melyeket új terminus technicusnak tekintünk. Ezeket megpróbáltuk meghatározni és következetesen ily módon használni.

11 Csak példaképpen mindkét helyről: Peter Zajac, Ondrej Dostál, Peter Osuský, Igor Sidor, Peter Kresák, Lucia Žitňanská, Mária Kolíková, Andrej Hrnčiar, Peter Antal, Norbert Kurilla.

- A településszerkezeti vizsgálatok során újra és újra kiderült, hogy a politikai és politikusi kínálatnak a szlovák–magyar–roma nemzetiség, esetleg nő–férfi identitás jellegű megközelítése nem hatékony és nem írja le pontosan a valóságot. Az adatokat a választók strukturált etnikai és nyelvi kötődései, politikai álláspontok és politikusi személyiségek megnyilvánulásai alapján lehet jól értelmezni.
- A lehetséges választói bázis világosan rétegzett és ezzel együtt stabil. Ez a kulcsa a politikai és politikusi kínálat kialakításának. Hiába szaporodik például szinte exponenciális gyorsaságú osztódással az a politikusi gárda, mely az erősen magyar érzelmű, 38 százaléknyi csoportot kívánja képviselni, ezzel nem bővül az általuk megszerezhető szavazók száma. Ha a politikai kínálat nem fedile a választók adott struktúráját, az eredmény bármekkora erőfeszítést és pénzszerűt követelő nagy harc után is csak elszomorító lehet.
- Ugyanez érvényes a többi választói rétegre is. Hiába a politikusi elhatározás, ha hiányzik a vonzerő, a karizma, valamint a hitelesség és a politikai szimbólumok megjelenítése.

A megyei adatbázis kialakítása

Az első alapvető problémát, ugyanúgy, mint a megelőző kutatások esetén, itt is a használható és hiteles adatbázis hiánya jelentette. Meg kellett szereznünk az alapadatokat, melyek a Szlovák Statisztikai Hivatal adatairaiban heverték, jó szlovák statisztikai szokás szerint, természetesen, rendszerezés nélkül. Az elemzési táblázat hiteles és pontos számokkal való feltöltése sziszifuszi tevékenység volt, s több mint egy év megfeszített munkát vett igénybe.

A megyei voksolás bonyolult, néha kétkörös, néha egykörös, többségi választási rendszer. Bonyolultságát tovább növelik a választók preferenzaszavazatai, az úgynevezett karikázások, az eltérő számú megválasztható jelölttel rendelkező, területileg is gyakran változó választási körzetek, valamint a pártok, koalíciók és független jelöltek kavalkádja. Valószínűleg ez is közrejátszott abban, hogy nem létezett egy világos, logikus és áttekinthető, kutatható adatbázis. Szembesülve e problémákkal, világossá vált, miért hiányzott eddig egy átfogó elemzés – nem csupán magyar közösségünkben.

A munkának ezt a ránk eső részét sikerült majdnem teljesen elvégeznünk. A korábbi elemzéseink során kialakított községsoros adatbázisunk tehát ma kibővült az öt megyei képviselő-választás minden fontos adatával, magyar és nem magyar szempontból egyaránt. Nem foglalkoztunk ugyanilyen részletességgel a megyei elnökválasztással, mivel annak rendszere 2000-ben úgy lett kialakítva, hogy még véletlenül se lehessen sehol magyar győztes. Itt elégnék tűnt a szavazatok járási és természetesen megyei összegzése.

Időközben az adatbázist feltöltöttük az európai parlamenti választások adataival is.

A megyei választási rendszer

A korábbi munkánkban meghatározott, magyar jelleggel is bíró 538 szlovákiai község parlamenti és európarlamenti választási adatait tehát 2021-ben kiegészítettük az elmúlt időszak öt megyei választásának adataival. Ez a számsor azonban egy kis magyarázatot igényel. Olyan rendszert kellett ugyanis kialakítani, mely összehasonlíthatóvá teszi az egyes konkrét területet magába foglaló megyei választások egyes eredményeit csaknem húszéves időszak alatt, valamint értelmezhetővé teszi öt megye huszonöt eredményét egymással időben is összevetve. Ugyanakkor képesnek kell lennünk az eredményeket összevetni a korábbi adatbázisainkkal is.

Mint ismeretes, ez a fajta képviselő-választás és megyei elnökválasztás az egykörös és kétkörös többségi rendszer keveréke volt egy ideig, ma pedig csak egykörös. Ugyanakkor mandátumokat tekintve van egymandátumos és többmandátumos változata is. Ez azt jelenti, hogy az adott választókerületben előre adott a lehetséges képviselők száma, ami legkevesebb egy, de lehet akár tízen felüli is – az adott választókerület nagyságától függően. Az adott választókerület választásra jogosult minden választópolgára a listán annyi jelölt sorszámát karikázhathatja be, amennyi képviselői hely elosztásra kerül ott és akkor (a választókerületeket az adott megyében mindig a megyei közgyűlés állapítja meg, így ezek nagysága és helye minden választáson változhat). A választási bizottságok tehát összeszámolják a jelöltekre leadott karikák számát, és az első helyen végzettek lesznek a képviselők, míg a mögöttük sorban levők nem, vagy csak később, ha valaki az őket megelőző megválasztott jelöltek közül elveszti mandátumát. A megyeelnököket először kétkörös rendszerben választották közvetlenül a választópolgárok, majd egy idő után visszatértek az egykörös módszerhez.

A fenti rendszerben ugyanakkor indulhatnak pártok, pártok szövetségei, valamint – megfelelő számú aláírás megszerzését követően – független jelöltek is. Hogy a dolog még bonyolultabb legyen, egy megyén belül egy párt csak egyfajta választási koalícióban vehet részt, de ha már igen, akkor minden egyes választási körzetben így kell indulnia. Ennek következtében például hiába akartak együtt indulni a Most-Híd és az MKP jelöltjei egy olyan járásban, ahol csak együtt tudtak volna eredményt elérni, ha ezt a koalíciókötést egy másik járásban ellenezték.

Metodikai kérdések

A fentiek figyelembevételével tehát először azt kellett meghatározni, kiről is szeretnénk adatokat elemezni. Mivel eddigi munkánk a szlovákiai magyar választói bázis volt, itt is hasonló kiindulópontokat választottunk. Az adatbázis azokat a szavazatokat tartalmazza, melyeket az 538 településen az ott induló magyar jellegű párt vagy a magyar pártot is magába foglaló koalíció magyar jelöltjei, a független magyar jelöltek kaptak, továbbá azokat a voksokat, melyeket a többi pártjelölt kapott (ez néha nehézséget okozott, mint például Jobbágy József esetében, aki politikusi pályafutása alatt volt a korai, id.

Gyimesi-féle párt képviselője, HZDS-jelölt, később független lett, majd a Most-Hídban politizált, jelenleg pedig a Szövetség soraiban található). Ezt a fajta felosztás az eddigi megyei választások tényleges eredményei indokolták, mivel csaknem kizárólagosan így alakultak ki a listák, így jöttek létre a frakciók és az együttműködési szövetségek is.

Az adatbázisban megtalálható az adott választási évben az adott községben a választásra jogosultak száma, az ott leadható maximális preferenciaszavazatok/karikák mennyisége, valamint a jelöltekre leadott preferenciaszavazatok/karikák (pártok szerint összesítve), továbbá a választási részvétel. A fent ismertetett választástechnikai rendszer miatt azonban be kellett vezetnünk egy új fogalmat is – a karikázási részvételt. Arról van szó, hogy egy választó legkevesebb egy, de általában több preferenciaszavazatot érvényesít. Vagyis az a párt, amelynek a szavazói egységesen, minden lehetséges karikázási lehetőséget kihasználva voksolnak a pártlista jelöltjeire, azok sikeresebbek olyan vetélytársainál, kiknek választói a pártlistáról kevesebb jelöltet támogatnak. A karikázási részvétel tehát olyan aktív választókat jelent, akik kihasználják összes preferenciaszavazati lehetőségüket. Vagyis ha 100 bejegyzett és egyben aktív választó az adott községben a két jelőltre adható 200 karikából csak százat ad le, akkor a választási részvételük ugyan 100%, de a karikázási részvételük csak 50 százalékos. Ha egy másik településen ugyancsak százan mennek el szavazni a lehetséges százból és kihasználják mind a 200 karikázási lehetőségüket, akkor ott a választási részvétel is 100%, és a karikázási részvétel is száz százalékos. A pártoknak és koalícióknak tehát az az érdekük, hogy választóik karikázási részvétele magasabb legyen, mint a konkurens pártoké – elsősorban persze azokon a településeken, ahol ők a domináns politikai erők. Ez vonzó képviselőjelölti listát, fegyelmezett választókat és jól szervezett, egységes kampányt igényel. A széthúzó, veszekedő listák bukásra vannak ítélve. Itt százszorososan érvényes a mondás: egységben az erő.

A leadott szavazatokból kiindulva – ugyanúgy, mint a parlamenti választások esetében – a választási részvétel segítségével a választási eredményt átszámoltuk százszázalékos választói részvételre. Ennek metodikáját részletesen indokoltuk korábbi elemzésünkben, ezért most csak annyit szögezünk le, hogy így lehet objektív módon összehasonlítani az egyes eltérő választási részvétellel lezajlott választások abszolút értékeit. A másik, ugyancsak használható lehetőség az lenne, hogy százalékokkal dolgozunk¹² munkánkban. Egy dolgot azonban nem szabad tenni: összevetni a különböző, eltérő választási részvétellel lebonyolított választások abszolút számait, s az így létrehozott számsorokat elemezni. Ez ugyanis torzult eredményekhez és ezért sok esetben hibás következmények levonásához vezetne. Mivel ez az általunk használt metodika több esetben kérdőjeleket vetett fel,¹³ szükségesnek tartjuk a korábbi indoklást kiegészíteni egy példával.

12 Például Rákóczi Krisztián: Két választás Szlovákiában: a megyei és a helyhatósági választások eredményei. *Kisebbségkutatás*, 24. évf. (2015) 1. sz.

13 Ravasz Ábel: A gödörben sem mindegy, hogyan ásunk. *Új Szó*, 2021. november 28.

Tételezzük fel, hogy az egyik választáson 96 százalékos, míg egy másikon csak 51 százalékos részvételt regisztráltunk (például Komáromfűss 1990 és 2016). Az első esetben 475, a második esetben 252 olyan szavazatot találtunk, melyet magyar jellegű pártokra adtak le. A településen belüli választási százalékarány mindkét esetben egyforma: körülbelül 80 százalék, vagyis ennyi a magyar pártok támogatottsága mindkét vizsgált évben. A százszaalékos választási részvételre átszámolt abszolút érték az első esetben 485, 2016-ban pedig 491 választó, illetve személy. Tegyük fel, hogy három elemző lát neki az adatok vizsgálatának. Az egyik a százalékos módszert választja, a másik a száz százalékra átszámolt adatokkal dolgozik, míg a harmadik csak a két számot (475 és 252) és a választási részvételt (96% és 51%) nézi. A százalékos metodikát, vagy a száz százalékra átszámoló metodikát követő két elemző következtetése csak egyforma lehet: a magyar pártok támogatottsága 26 év alatt szinte ugyanaz, hiszen az egyik elemző szerint mindkét évben 80 százalékos eredményt értek el, míg a másik megállapítja, hogy egyik esetben 485, a másik esetben pedig 491 választó voksolt rájuk, ami a stagnáló lakosság mellett majdnem ugyanaz. A két megközelítés kiegészíti egymást, hiszen ha az abszolút számok nem, de a választási számarány változott, akkor elemezni lehet a bevándorlások/elvándorlások vagy a népességgyarapodások hatásait. Esetleg elgondolkozhatnak a választási részvétel változásának okai felett, feltéve, ha azok lényegesen eltérnek az országos vagy regionális adatoktól. A leghatékonyabb tehát a két módszer kombinált használata.

Ezzel szemben a nyers, elsődleges adatokat azonnal összevető kutató támogatottsági zuhanásról számolna be, hiszen az 1990-es 475 választó 2016-ra 251-re fogyott. Esetleg felveti, hogy a magasabb részvétel legitimebb eredményt jelent, mint az alacsonyabb, vagy hogy az alacsony részvétel kritikussabb a politikusokkal szemben, mint a magas. Elmélkedhet azon, vajon milyen a szavazók csoportjának és milyen a nem szavazók csoportjának szociológiai, politikai és nemzeti profilja. Mivel titkos választásokról van szó, nagyon nehéz feladatot vállal magára, hiszen nincsenek alátámasztott adatai. Megoldást kereshet más jellegű tanulmányokban, exit polokban, előzetes és utólagos közvélemény-kutatásokban. Ezek közül sok már egy óra és egy hét elteltével is más eredményt jelez, mint a valóság volt. A válaszadók fantáziája sokszor elképesztő. Különböző kutatásokhoz és forrásokhoz nyúlhat, boncolhat, elemezhet, súlyozhat, összegezhet, következtethet, briliáns ötleteket vethet fel és terjedelmes tanulmányokat írhat. Nyilvánvaló, hogy aki ezekben a témákban otthonosan mozog, az ráadásul még nagyon sok fontos és értékes megállapítást is tehet. Az alapvető hibát azonban nem távolítja el: két olyan számot hasonlít össze kiindulópontként, melyek az eltérő választási részvétel okán önmagukban, értelmezés nélkül, összevethetetlenek.

Ezért azok a tanulmányok, melyek nem oldják meg az eltérő választási részvételből s esetünkben az eltérő karikázási lehetőségéből fakadó metodikai problémákat, azok szükségszerűen hamis elemzési kiindulópontokat tartalmaznak, s minden egyéb kiválóságuk ellenére torzító képet mutatnak – a torzítás mértékét a választási részvételek eltéréseinek a nagysága határozza meg. Ha kicsi a különbség az egyes választási részvételek között – például két-három százalék –, akkor a hiba is kicsi, de ennek elle-

nére tudatában kell lenni az eltérésnek. Az általunk vizsgált választások esetén azonban a részvétel egyszer 8, egyszer 15, másszor 35, 60 vagy akár 98 százalékos is volt. Itt már elengedhetetlen az objektív alap és a tudományos, matematikailag is helyálló megközelítés. Ezért fel sem merülhetett a nyers számok azonnal összevetése.

Amennyiben tehát nem csupán egy-egy választást veszünk górcső alá, hanem hosszabb távú tendenciákat kutatunk, metodikai szempontból választanunk kell: egységes alapra hozott számok, vagy százalékok, esetleg a kettő kombinációja. Mi az egységesen 100 százalékos részvételre átszámolt választási eredmények összehasonlítása mellett döntöttünk, miközben mindig használjuk a százalékos módszert is. A kettő így együtt képes objektív képet nyújtani.

A megközelítési és elemzési módok különbözőségével együtt azonban hangsúlyozni kell, hogy a szlovákiai magyar politika legfőbb problémája nem az elemzőkben és a kutatókban van. Éppen ellenkezőleg: a lábjegyzetekben idézett szerzők valamennyien részletes és az adott témában véleményünk szerint értékes elemzéseket hoztak létre. Ugyanez mondható el a mostani és korábbi tanulmányunkban nem idézett szerzőkről, akik szociológiai és történelmi szempontú műveket tettek közzé (például Lampl Zsuzsanna, Gyurgyik László, Angyal Béla, de kihagyhatatlan Turczel Lajos vagy Gyönyör József is), esetleg más műfajú könyvek és tanulmányok közzétételével és megírásával világították meg a szlovákiai magyar társadalom egyes csoportjainak gondolkodásmódját (csak példaként: Öllös László, Simon Attila, Popély Árpád és mások). Az elmúlt harminc évben a szlovákiai magyar társadalomtudományi élet több szinttel magasabb, stabilabb és jobb minőségű építményt jelent, mint 1989 előtt, vagy közvetlenül utána. Úgy látjuk, hogy az elemzés és tanácsadás szintjén kisebbségi társadalmunk nincs elmaradva a szlovák kutatóktól, ellenkezőleg. A jelentősebb hibák inkább a politikusok és tanácsadók oldalán észlelhetők, akik az esetek döntő többségében el sem olvassák ezeket a műveket vagy legalább azok kivonatát.

A preferenciaszavazatok időbeni és térbeli összevethetősége

A megyei választási rendszer bonyolultsága sajnos egy újabb matematikai megoldást kényszerít ki. Ugyanis az egyes régiókban különböző számú karikák leadására volt és van lehetőség. Például egy-egy időben azonos választás során a szenci polgár egyet, a vágsellyei négyet, a galántai nyolcat, a nyitrai pedig 12 karikát, vagyis képviselőt¹⁴ jelölhet be a teljes listáról. Ez önmagában csaknem lehetetlenné teszi az országos összesítéseket, hiszen eltérőek az egyes régiókban a választási részvételek, a karikázási hajlandóságok és az induló pártok, de eltérőek a preferenciaszavazatok számai is. További bonyolításként a megyei közgyűlések még a megválasztható képviselők számát is vál-

14 Itt azért le kell szögezni, hogy legalábbis az adott megyén belül minden egyes képviselőre nagyjából azonos számú bejegyzett választópolgár jut.

toztatgatják az egyes évek során: Szencen volt 4, 2 és 1, Érsekújvárbán 8 és 11, Nyitrán 12 és 13, Pozsonyban 30, 33, 31, 34 és 36 stb.). Így tehát maguk a nyers karikázási számok összegzése áttekinthetetlen és értelmezhetetlen halmazt jelent. Rendkívül sajnálatos egyébként, hogy csak ilyen formában tárolja őket a Szlovák Statisztikai Hivatal. Ezért nem volt más lehetőségünk, mint hogy az értelmezéshez metodikát, matematikai modellezést alkossunk.

Ezért minden egyes választási évben minden egyes vizsgált település összes karikázási alapszámát (tehát legyen az 1 vagy 4, esetleg 13 karika) átszámoltuk a közös és mindig változatlan egy darab karikára (persze átszámolhatnánk a 10 alpra vagy akár a természetes logaritmus „e” alapjára is, de a lényeg a közös és a változatlan alap minden választási évben és minden településen). Ez az egy karikára visszaszámolt adat, mely minden körzetben és minden évben összehasonlítható adatsort eredményez. Mi tehát minden község összesített karikáit, vagyis a preferenciaszavazatokat elosztottuk az akkor ott lehetséges karikák számával. Amennyiben tehát Szenc körzetben egy képviselőt választottak és a választók összesen 2500 karikát adtak le, akkor ez az eredmény nem változott és 2500 maradt. Amennyiben viszont Nagykürtös körzetben három képviselőt választottak és 7500 preferenciaszavazatot állapítottak meg, akkor ezt elosztva hárommal ugyancsak 2500 karikát kapunk. Ha itt nagyobb volna a karikázási részvétel és például 9000 preferenciaszavazatot adtak le, akkor az eredmény 3000 lenne. Ezzel azt érzékeltettük, hogy minden választópolgár minden választás során egyforma eséllyel szólt bele a dolgok alakulásába, miközben megőriztük a választási arányokat és eredményeket. Így volt lehetséges időben és országos, regionális térben összevetni az egyes karikázási számokat húsz év alatt. Az általunk használt számok tehát az egymandátumos körzetekétől eltekintve absztrakt számok, de megőrizték valóságtartalmukat és egymáshoz viszonyított arányukat, vagyis a valóságnak megfelelően adnak információt az adott témában.

Tudjuk, hogy a matematikai absztrakció nem hétköznapi szintjén mozog a metodika, de persze nem is túlságosan bonyolult, elsősorban a szakemberek számára. Tudatosítanunk kell azonban, hogy a megyei választások rendkívül összetett rendszert alkotnak. A felületes összevetés komoly hibákat eredményezne. Nem tartjuk véletlennek, hogy szlovákiai szinten még nem született húsz évet felölelő és elemző tanulmány. Mi magunk sem tudtunk támaszkodni semmilyen forrásra e tekintetben. Ezért alapvető fontosságú volt, hogy létrehozzuk az egyes adatok összehasonlíthatóságának metodikáját. A tisztán politikai, északi, változékony választási viselkedésekkel szemben délen például stabilabb választói közeget találtunk, mely elsősorban etnikai, s csak másodszorban politikai alapon választ. Az etnikai arányok pedig, mint ismeretes, sokkal lassabban változnak. A fenti metodika alkalmas tehát ennek az összetett és időben is változó rendszernek a megértéséhez és leírásához.

S végül, az egyes választókörzetekben feltüntettük a sikerességet is, ami esetünkben elég egyszerű: a lehetséges képviselői helyek közül megszerzett pozíciók száma.

Öt megye adatainak összegzése

Az alábbi táblázat tehát az első két sorban a magyar és a szlovák karikák számát tartalmazza, következetesen átszámolva az *egy karika viszonyítási alapra*, amivel kizártuk az eltérő számú karikázási lehetőség torzító hatását. A második két sor a választási körzetek 100 százalékra átszámolt megyei választóinak számát tartalmazza, ugyancsak magyar és szlovák bontásban. A választópolgároktól eltérően ugyanis a jelöltek nemzeti, etnikai hovatartozása még a titkos választás során is nagy valószínűséggel megállapítható.

Az utolsó két sorban található a megválasztott képviselők száma. Mindez Pozsony, Nagyszombat, Nyitra, Besztercebánya és Kassa megye számait mutatja, leszűkítve azon járásokra, ahol magyar jelöltek indultak.¹⁵ Nincsenek itt tehát az egyes megyék északi járásai.

	2001	2005	2009	2013	2017	2022
Magyar karikák	114 518	65 325	72 526	63 859	76 536	
Szlovák karikák	263 061	187 202	216 839	185 226	300 833	
Magyar választók	411 538	420 110	417 225	439 403	425 227	
Szlovák választók	1 258 225	1 334 338	1 373 502	1 394 908	1 445 969	
Magyar képviselők	86	58	43	46	44	
Szlovák képviselők	73	104	115	112	118	

Az összesítő táblázatokból első pillantásra is látható, hogy a 2001-es megyei választás évében a magyar választók és pártjuk, az MKP szinte eufóriába kerültek. A magyar jellegű választók az alig huszonöt százalékos választói arányukat messze meghaladó mértékben járultak az urnákhoz és adtak le karikákat az egyetlen magyar listán szereplő jelöltekre. Az eredmény sokkolóan hatott a szlovák közvéleményre és a politikusi gárdára. Az MKP az arányaiból elvárható körülbelül 40 képviselőt több mint megduplázva, 86 jelöltet juttatott be az egyes megyei közgyűlésekbe. A részletesebb adatbázis ugyanakkor azt is kimutatja, hogy a magyarok lakta területek karikázási részvétele jelentősen meghaladta a szlovákok lakta vidékekéét. Az MKP egy, koncentrált listájával szemben mindenhol sok-sok egymással vetélkedő szlovák párt teljes listái álltak, ezért aztán olyan helyeken is sikerült begyűjteni a képviselői helyeket, ahol ez elméletileg lehet-

¹⁵ A következő járásokról van szó: Pozsony I., II., III., IV., V., Szenc és Szenc körzetei, Galánta, Dunaszerdahely, Vágsellye, Léva, Nyitra, Komárom, Érsekújvár (ezen belül Érsekújvár és Párkány körzetek), Nagykürtös, Losonc, Rimaszombat, Nagyrőce, Rozsnyó, Kassa-vidék, Kassa I., II., III., IV., Nagymihály és Töketerebes.

lennek tűnt. Az MKP regionális politikusai megkerülhetetlen pozícióba jutottak. Nyitra megyében az akkor még egységes párt abszolút többséget szerzett, s a többi helyen is a politikai irányítás erős része volt.

Látható, hogy 2001-ben a nagy ismertségű és országosan népszerű politikusok hiánya az adott választói közegben nem okozott szavazatcsökkenést, és a számok meglepően kiegyensúlyozott megyei szavazói közeg létezéséről tanúskodnak. Ennek okai között minden bizonnyal az is szerepet játszik, hogy a kisebb részvételnél elsősorban a pártok biztos szavazói mennek el szavazni, ez pedig kissé más eredményeket hozhat, mint egy nagy, országosan mozgósító és a bizonytalan választókat is az urnához szólító parlamenti választás. A számok azt mutatják, hogy a megyei választás mint olyan, egy aránylag nagyszámú, biztos kezű, véleményében kiegyensúlyozott és magyar kötődésű választói csoportot érdekel. Kissé előre haladva az időben, ennek fényében a 2017-es csökkenő adat némileg meglepő, bár mintha előrevetítené a két és három évvel későbbi katasztrófát. Az eddigi számokból azonban most még úgy tűnik, hogy a megyei szavazók átlagos mértékben ugyan, de stabilan és kiegyensúlyozottan bíznak megválasztott képviselőikben. Ez természetesen az országos számok alapján levonható általános következtetés, mely nem zárja ki a helyi eltéréseket.

A helyzetet és a jelöltek esélyeit ugyanakkor árnyalja a másik levonható következtetés, miszerint az általunk vizsgált régióban ugyan lassan, de kitaróan emelkedik a szlovák választók száma és aránya. Tizenhat év alatt ez a csökkenés, illetve a másik oldalon emelkedés két és fél százalékot tesz ki. Igaz, ennek több mint a fele Pozsony, Kassa és Nyitra agglomerációján belül figyelhető meg, de a trend azért látszik. Feltételezhetnénk, hogy így csökken a magyarok etnikai aránya, ennek azonban ellentmondanak az iskolai beíratási adatok, melyek maximálisan fél százalékot csökkentek. Ezért arra gondolunk, hogy a magyar választók kissé nagyobb mértékben válnak kiábrándulttá a szlovák választóknál. Érdekes megfigyelés, hogy a szlovák választók esetében ugyancsak nagyfokú stabilitásról beszélhetünk, a már említett, enyhén emelkedő létszámmal.

Elégedettség, mint objektív mutató

Mielőtt az elemzésben időben tovább lépnénk, bemutatunk három adatsort, melyek véleményünk szerint jól érzékeltetik a szlovákiai magyar választói bázis reakcióit a politikai kínálatra. A grafikon első két görbéje a választási körzetek összesített részvételi arányát mutatja. A járások és körzetek déli, jellemzően magyar többségű területeit magyar részvételként, míg a járások északi részeinek, valamint pozsonyi, kassai és nyitrai területeknek a részvételét pedig szlovák részvételként határoztuk meg.

A grafikon harmadik görbéje a magyar elégedettségi szint elnevezést kapta (egyébként kiszámoltuk mindenhol a szlovák elégedettségi szintet is, de ennek most és itt nincs jelentősége). Értékét a két részvételi arányból számoltuk ki. Amennyiben tehát a magyar jellegűnek tekintett régió részvételi aránya kétszerese az adott régió karikázási arányának, akkor az elégedettségi mutató 50%. Elméletileg a kettő egyezése ese-

tén a mutató 100% lenne. Ez leegyszerűsítve azt mutatja, hogy az adott magyar pártok (és független magyar képviselőjelöltek) által nyújtott kínálat mennyire nyeri el a magyar választók bizalmát, elégedettségét. Amennyiben tehát ez a mutató 100%-os, akkor a magyar pártokra szavazók teljes mértékben elégedettek a pártok által állított listával, és mindenkit, kivétel nélkül, bekarikáztak. Ebben az esetben a választási részvétel nagysága azonos a karikázási részvétel nagyságával. Feltételezve, hogy a választóknak nem tetszik a magyar jelöltek fele, és karikáikat más pártok jelöltjeire adják, vagy nem használják ki, a mutató 50%-os lesz, azaz a karikázási részvétel a fele lesz a választási részvételnek. Mindezt rendkívül egyszerű módon ki lehet számolni minden esetben, ahol ismert a választási részvétel és a karikázási adatok.

A mutató szépsége és hasznossága egyebek között abban rejlik, hogy községre lebontva lehet vizsgálni a választópolgárok reakcióit az egyes években az adott konkrét nevekből összeállított listára. Tudunk összegezni regionálisan, nagyság szerint, település szerkezetiileg, magyar/szlovák arányokat figyelembevéve stb. Ez megfelelő elemzéstehnika és információ birtokában kiváló módszer a választói reakció és választási szokások vizsgálatára, ami a szakértőkre is támaszkodó politikusok kezében hatékony eszköz lehet.

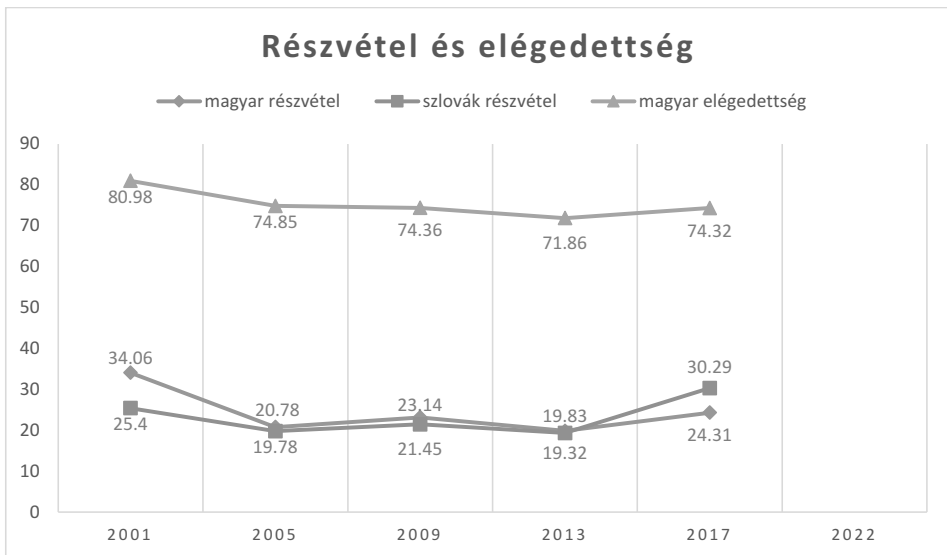
Egy konkrét példát felhozva, ez a mutató például a párkányi körzetben a következőképpen alakult 2001 és 2017 között:

	2001	2005	2009	2013	2017	2022
Választási részvétel	43,40%	30,34%	24,09%	23,14%	22,27%	
Karikázási részvétel	37,34%	24,10%	21,74%	20,55%	19,80%	
Elégedettségi mutató	86,03%	79,43%	90,25%	88,81%	88,91%	

Jól látható, hogy a sikernek három összetevője van: önmaga a választási részvétel, valamint a karikázási részvétel, s e kettő viszonyáról szóló elégedettségi mutató. Amennyiben tehát elemezni kívánjuk a párkányi körzet teljesítményét, vizsgálnunk kell elsősorban a választási részvételt. Ha nagyobb az átlagosnál, politikusként jól dolgoztunk, ha kisebb, meg kellene keresni az okokat. A másik fontos mutató a karikázási részvétel, mely tájékoztat a lista minőségéről és az azon szereplő helyi politikusok regionális ismertségéről. A harmadik, az elégedettségi mutató pedig a választók elvárásáról tájékoztatja a hozzáértőket. Esetünkben különösebb éleslátás nélkül is világos, hogy 2009-ben ugrásszerű emelkedés állt be a választók elégedettségében. Nem mintha a korábbi eredmények nem lettek volna szépek, de azért a 90 százalék mindig jobb hatással van ránk, mint a 79%. A változás okait a regionális kötődés növekedésében találhatjuk meg: míg 2005-ben egy nagy érsekújvári lista volt a párkányi választók előtt, s ezért általuk kevésbé ismert személyiségekkel is találkozhattak, 2009-ben már csak a szűken vett Párkány és vidéke listán keresték az MKP és Híd helyi jelöltjeit. A regionális kötődés a megyei választások esetén rendkívül fontos. Itt tehát csak arra akartunk rámutatni, hogy a választások elemzése során ez a mutató is fontos információkat hordoz.

Elméleti megközelítésben az egyik véglet az lenne, amikor csak egy szűk választói rétegnek megfelelő jelöltlista áll össze, mely ugyan a választásban részt vevők teljes elégedettségét vívja ki, azonban nagyon leszűkíti a választási részvételt, s ezért rossz választási eredménnyel jár. Ennél kicsit jobb, ha többen mennek el választani, kevésbé elégedettek, de összességében több karikát adnak le, mint az első esetben. Az ideális megoldás nyilvánvalóan az lenne, ha a párt jelöltlistája lefedné a választók elvárt igényeit, preferenciáit: regionális struktúrában, politikai és társadalmi megfelelésben, esetleg más, identitás jellegű fontos jellemzőben. Ebben az esetben sokan mennek el szavazni és követik a jelöltlistát, vagyis sikeres a párt. Ezért amikor jelöltlistát és politikai munkát értékelünk, több tényezőt kell figyelembe venni. Nyilvánvaló, hogy a választási kedv zuhanása, a karikázási hajlandóság ritkulása és az elégedettség mutató csökkenése intő jelek, melyeket mindig nagy hiba lenne figyelmen kívül hagyni. Az egyes járásokat elemezve látható, s erre később vissza is térünk, hogy az egyes regionális politikusi gárdák különböző mértékben voltak képesek tanulni a hibáikból, s voltak, akik javítottak, sokan pedig rontottak a helyzetükön.

Az alábbiakban tehát az öt megyére kiterjesztett, összegzett arányokat mutatjuk:

A grafikonból levonható főbb következtetések a következők: az országos, öt megyei szintű magyar választási részvétel 2001-ben jelentősen meghaladta az azonos szlovák részvételt, majd 2017-re a már szinte megszokott és más választások során jól dokumentált zuhanórepülésbe kezdett. Az elégedettség mutató, ezzel a ténnyel nyilván összefüggésben, a kezdeti magas, csaknem 81%-os szintről lejjebb csökkent, majdnem 10 százalékat 2013-ra. Ugyanazzal a jelenséggel találkozhatunk tehát, mint a parlamenti választások során. Csökken a részvétel és nő az elégedetlenség. A fenti grafikon igazi jelentősége azonban a választási körzetek, járások szintjén jelentkezik. Előrebocsátjuk, hogy ott az

elégedettség szintje sokkal nagyobb volatilitással bír, s érdemes kielemezni, miért van az, hogy egyik helyen 90 százalékos, míg máshol csak 35%. Az okok néha objektívák, de az esetek többségében szubjektív, politikai hibákat vélünk felfedezni.

Öt megyére vonatkozó összesített arányok

Térjünk azonban vissza az első választást követő időszakra. Várható volt, hogy a szlovák pártok 2005-re levonják a következtetéseket a sokkoló 2001-es évből és jobban felkészülnek a következő választásra. A többségi választási rendszer ugyanis, mint ismeretes, kissé igazságtalan a gyöngébbekkel és a széthúzókkal szemben, és előnybe helyezi az erőseket. Ezért Nyitra megyében a szlovák pártok egy választási tömböt hoztak létre, míg máshol is komoly fogyókúrának vetették alá a képviselőjelölti listákat. Ráadásul a magyar választókból mintha elszállott volna az eufória, és a csalódottságuk jelei mutatkoztak. A magyar karikáknak 2001-es adatokon belüli 30 százalékos súlya hirtelen leszállt 26-ra, s 2017-ben ez huszonkét százalékra csökkent. Ennek elsődleges oka a magyar részvételi arány csökkenése volt. Mielőtt azonban áttérnénk a következő választási évek elemzésére, mutassuk meg tehát folyamatában az egyes adatsorok egymáshoz viszonyított arányait egy grafikonban.

Ez a grafikon az egyik tengelyén a választási éveket mutatja, míg a másik az adott öt megyei összesített adathalmazban a magyar részesedés arányát kívánja érzékeltetni. Nyilvánvalóan minél nagyobb a magyar pártok és szavazók aránya, annál nagyobb sikerről számolhatunk be.

Szembetűnő a 2001-es pozíció kivételes volta. Négy évvel később a magyar választók lelkesedése leszállt a szlovák átlag szintjére. Ennek egyes konkrét okairól később

ejtünk szót, itt elég annyit leszögezni, hogy a 2001-es magasabb részvétel és jelentősebben magas karikázási részvétel okai talán a nagyobb reményben, a történelmi megyei tudat addig rejtve maradt létezésében keresetők. Erre nézve biztos adatok nem léteznek. A szlovák lakosságnak a történelmi megyerendszerhez való viszonyulása azonban valószínűleg halványabb és negatívabb volt a magyarokéhoz képest. Jól látható azonban az, hogy 2005-re már nem volt lényeges az eltérés a magyaroktól és a szlovákok lakta vidékek választási részvétele között. Ez, párosítva a szlovák pártok koncentráltabb kínálatával együtt, 26 képviselővel csökkentette az MKP sikerét, s persze ennivel növelte a szlovák pártok súlyát.

Ezzel együtt a 2005-ös eredményt csak részben lehet sikertelenségnek nevezni, sokkal inkább a tisztos, szép eredmény a helyes kifejezés. Igaz, hogy utólag elemezve több esetben is komoly hibákra mutathatnánk rá, nem szabad azonban szem elől téveszteni, hogy a 2001-es választás kivételes, egyszeri és gyakorlatilag megismételhetetlen kiindulási alap volt. Ezért a négy évvel későbbi 57 képviselő tekinthető a magyar pártok által elérhető maximumnak. Rögzíteni kell azonban, hogy a csökkenés a négy évvel korábbi eredményhez viszonyítva 33 százalék volt.

2009 és 2017 között az egy magyar lista helyett kettő lett: MKP és Most-Híd. Ennek a kínálatbővülésnek a pozitív hatásait felfedezni emberfeletti eszmei erőfeszítést igényelne. Elemzőként csak rendkívül elvont ideológiai megközelítéssel juthatnánk el egyfajta letargikus megelégedettség állapotába. A két listával senki sem nyert, de mindenki veszített. A képviselők száma 2009-ben, a négy évvel korábbi eredményhez viszonyítva újabb 27 százalékkal csökkent, és 2001-hez mérve a képviselők száma csak a fele lett, vagyis 43.

2010 után a megyei politizálás, a választások és a lista-összeállítások már a megszokott rendben, ismert közegben zajlottak. Az esetleges sikertelenségek oka elsősorban, de nem kizárólag a két magyar lista létében keresendők, mely tény sajnálatos módon csökkentette a bejutások esélyeit a tizenhat körzetből tizenkettőben. A jövőre tekintve egy közös és egységes lista mindenképpen növelné a bejutások esélyeit. Ez esetben kiemelten hangsúlyoznánk a közös és az egységes fogalmakat, mint alapvetően szükséges, de semmiképpen sem elégséges feltételeket. A magyar választói bázis elkedvetlenedését mutatja az is, hogy míg szlovák térfélen 2017-ben 2013-hoz viszonyítva több mint 61 százalékkal emelkedett a karikák száma, ez a változás magyar oldalon alig haladta meg a 18-at. Történt pedig ez abban az időben, amikor egyre erősebb volt az országos akarat a Smer kormányzásának befejezésére. Eközben a magyar pártok a jóllakottság utáni állapotban békésen vagy letargikusan ejtőztek politikai nyoszolyáikban, s nagyon csekély jelét mutatták az eleveenségnek. Az MKP örült viszonylagos megyei pozícióinak, a Most-Híd pedig éppen a kormányzás örömeit élvezte. A számok alapján a stabil bázisuk még egyszer (talán utoljára) így is összeszedte magát, de a magyar pártoknak komoly, új energiákat – a szlovák pártoktól eltérően – már nem sikerült begyűjteniük. Ezért a korábban kissé alacsonynak, de stabilnak tartott 2017-es eredményt az arányok elemzése után már nem tekinthetjük véletlen eseménynek és egyszeri kilengésnek. Ebben nyilván közrejátszott a két lista létén túl a magyar pártok közismerten katasztrofális politizálása

2016 és 2020 között. Jól mutatja ezt a 2017-es választások idejére a karikák arányának meredekebb csökkenése. Csak arra tudunk gondolni, hogy a megyei választókban is növekedett az elégedetlenség a magyar politikai reprezentációval szemben. Összegezve, a 2009-től eltelt időszak megyei választási eredményeire nem lehetünk túlzottan büszkék, s nem állíthatjuk utódaink elé ragyogó és követendő példaként.

Országos esélyek 2022-ben

A 2001-es eredmények megfelezése tény. Bizton állíthatjuk azonban, hogy a szlovákiai magyar választói bázis ennél jelentősebben jobb helyzetet is lehetővé tenne. Nyilvánvaló, hogy ezt csak az erők összefogásával és közös listák állításával, valamint észlelhető életjelek kiadásával tudjuk elérni. A magyar politikai pártok egy része hosszas tárgyalások után összeállt és országos szinten egységet hirdetett. Kissé csökkenti reményeinket az a tény, hogy az öröm helyett áldozathozatalról és keserves egyeztetésekről szólnak a politikai hírek, s nem érződik a felszabadult öröm a megegyezés után. Kétségekre ad okot az is, hogy jelentős, országosan is ismert politikus nincs az újonnan létrejött Szövetségben (talán csak Berényi József tekinthető annak), márpedig enélkül nagyon nehéz, szinte lehetetlen százalékokat szerezni. Ennél is elszomorítóbb azonban az a tény, hogy helyi és regionális egységről még nem érkeznek hírek, vagyis erős és egységes megyei jelöltlistákat sem lehet még feltételezni.

Legyünk azonban optimisták, s reménykedjünk a szebb jövőben. Ezért tétélezzünk fel tizenhat erős, közös jelöltlistát, s jó választási szövetségeket mindenhol. Vagyis gondoljuk azt, hogy a Magyar Fórum és az esetleg induló más magyar pártok, politikai kitaszíttatásuk ellenére kedvesen megértőek lesznek. Alapozzunk arra, hogy sehol nem állítanak komoly jelölteket, vagyis üresen hagyják a megyei teret a Szövetség számára. Valószínűsítsük, hogy a Szövetség jelöltjei sohasem látott politikai harmóniában, kéz a kézben s vállat vállnak vetve kampányolnak majd minden lehetséges helyen. A reálisan elérhető eredmény ekkor, esettől függően, véleményünk szerint 44 és 50 eredményes képviselőjelölt között mozoghat. Ehhez lehet hozzászámolni egy jó szövetségi politikával elérhető 3-4 kassai és pozsonyi képviselőt. A többségi rendszer és a lakossági arányok ennél többet reális körülmények között nem tesznek lehetővé.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy ez csak a fent feltételezett, kedvesen optimista és felhőtlen körülmények között valósulhatna meg. Attól tartunk, hogy a valóság ennél szomorúbb lesz.

Megyei választói bázis és politikai társai

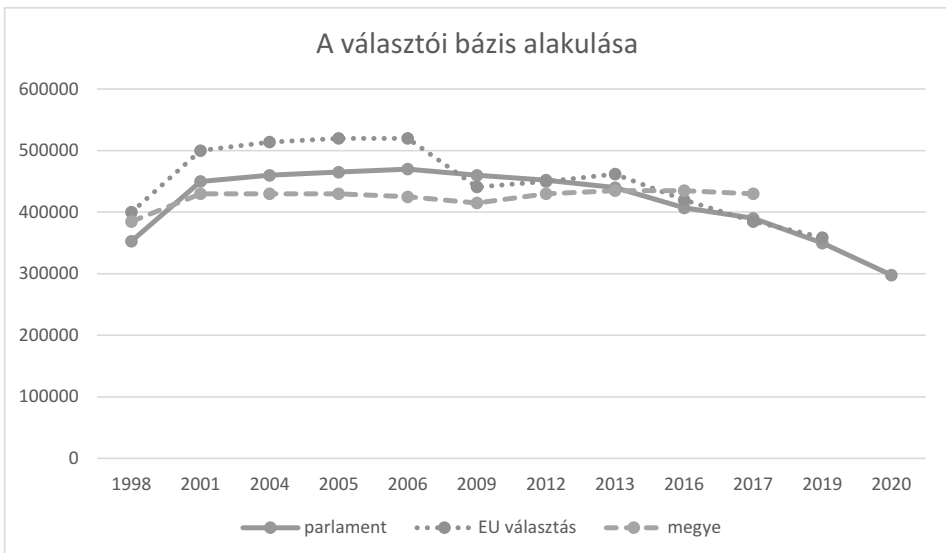
Egy korábbi fejezetben már összegeztük az öt szóban forgó megyében fellelhető és aktivizálható szlovákiai magyar választói bázis nagyságát. Ez 400 ezer felett mozgott. A korábbi elemzésünk nyomán itt is elvégezhetjük a teljes választói csoport meghatározásának menetét. A 2001 és 2020 közötti időszakban a most vizsgált déli területen

kívül, északon, körülbelül 10 ezer állandó magyar választót találtunk. Ezeket hozzászámolva a megyei eredményekhez, megkaphatjuk azt az adatot, mely a teljes, megyei listákkal megszólítható szlovákiai magyar választói bázist jelentené. Korábbi elemzéseinkből kiindulva itt is tíz százalékra becsüljük a magyar jelölteket politikai okok miatt sohasem választó, de alapjában véve magyar kötődésű választók számát.

A csaknem egy évvel ezelőtti tanulmányunkban a parlamenti választások elemzése során a 2000 és 2020 között időszakban körülbelül 500 ezer olyan választópolgárt találtunk, akik magyar kötődéssel rendelkezve, potenciális választók lehetnek a szlovákiai magyar pártok számára. A magyar pártokra szavazó magyar kötődésű választók száma 400 ezertől 470 ezerig emelkedett, majd 2020-ra háromszázezer alá csökkent. Az utóbbi húsz-huszonöt év szokásos választási részvétele 50 és 65 százalék között mozgott.

Időközben az adatbázist feltöltöttük az európai parlamenti választások adataival is. Ezekre négy alkalommal került sor: 2004, 2009, 2014 és 2019. A részvétel itt jelentősen alacsonyabb volt, 10% és 20% közötti intervallumban mozgott. A száz százalékra átszámolt magyar választók száma itt először meghaladta az 500 ezret, majd 440 körül mozgott és 2019-ben, előre jelezve a 2020-as katasztrofális bukást, lecsökkent háromszázötvennyolcezerre. Mint közismert, ebben az évben először szlovákiai magyar képviselőt nélkül maradt az Európai Parlament.

A három, eltérő részvételű és eltérő karakterű szlovákiai választás által kimutatott lehetséges szlovákiai magyar választói bázis tehát az alábbi grafikonban van összegeztve. A vízszintes tengely nem lineáris, hanem követi a főbb választási évek sorrendjét. Azokban az években, melyekben nem volt az a fajta választás, köztes értéket állapítottunk meg két ismert választási adat birtokában. Így a grafikon trendeket ábrázol, s a változások mértékét mutatja. Újra hangsúlyozzuk, hogy a számok száz százalékra átszámolt választási adatok.

Amint az első pillantásra látható, a legkiegyensúlyozottabb magyar választói támogatása a megyei választásoknak van. Némi relatív csökkenést csak a 2017-es év hozott, s nemsokára, 2022-ben meglátjuk, hogy az azóta lezajlott két választási katasztrófa, valamint a kikényszerített, ismét csak részleges egyesülés milyen hatással lesz a megyei választásra. A kilátások nem túl rózsásak, de ez a fajta választás talán a legütésállóbb a három közül. Eddig.

A parlamenti és az európai parlamenti választások a már korábról ismert görbét mutatják, s talán csak az meglepetés, hogy az utóbbi, melyre alacsony részvétel és a hűséges szavazók urnához járulása a jellemző, milyen gyorsan visszaesett a parlamenti szintre. Mivel ugyanezt tapasztaltuk a megyei választás első évében is, különösebb kockázat nélkül felvázolhatunk egy új hipotézist: az erősen elkötelezett, könnyen aktivizálható, eleve szűk magyar választói réteg az új, ismeretlen választásoktól sokat remél, ezért nagyobb számban vesz rajtuk részt, mint szlovák sorstársaik. Ilyenkor tehát megugrik a választó magyarok részaránya, és meglepően jó eredmények születnek. Az idő előrehaladtával a tapasztalatok gyűlnek, a lelkesedés lohad, majd visszaesik a szlovákiai átlag szintjére. Érdekes viszont, hogy mennyire együtt mozog a két görbe: az 50–65 százalékos részvételű parlamenti és a 10–15 százalékos európai parlamenti. Tulajdonképpen az lenne a meglepő, ha 2022-ben a megyei választáson nem születne rossz eredmény. Egy optimistább, bár kissé valószínűtlen megközelítésben viszont egy esetleges jó megyei szereplés a jobb idők kezdetét jelenthetné.

A grafikonból tehát két nagyon fontos következtetést vonhatunk le: a különböző fajta választások eredményei magyar szempontból hasonló – bár volatilitását tekintve nem egyforma – változásokat hoztak. A választások aránylag jól tükrözik a magyar választók véleményét a magyar politikusok és pártok teljesítményéről, s meglepő konzisztenciáról tanúskodnak. A jelenlegi trend a gödör aljának teszteléséről szól, csak ma még nem tudjuk, hogy talajt fogtunk-e, vagy még esünk. E tekintetben a 2022-es megyei választás nagyon fontos és pontos jelzést adhat a 2024-ben várható országos megmérettetés előtt.

A másik következtetés metodikai jellegű. A grafikon segítségével az eltérő módon megrendezett, más-más választási rendszert követő, egymással nem összefüggő politikai célokat követő választások eredményeit néztük és elemeztük. Ezt a látszólagos kavalkádot mindhárom választás esetén ugyanolyan metodikai módszerrel vizsgáltuk egy harmincéves szakaszban. A fenti eredmény pedig véleményünk szerint igazolja a metodika helyességét. Mindhárom fajta választás hasonló számú választói bázist mutat ki, azonos trendeket igazol, és a külön-külön felvázolt irányok végső megállapításai összezsengenek. A szlovákiai magyar választói bázis létezik, ismert, feltárható, kutatható és politikailag képviselhető. Ehhez persze megfelelő politikai képviselő, karizmatikus politikusok és persze szerencse is szükségesetlik. Javaslataink minden elemzés során ezeket a feltételeket szeretnék volna megfogalmazni.

Nem azt állítjuk azonban, hogy csak a mi politikai következtetéseink a helyesek, hanem azt, hogy az összeállított adatbázis kiállta az idő próbáját és alkalmas arra, hogy kiindulási, kutatási alapot jelentsen. Ugyanakkor véleményünk szerint az is egyértelmű,

hogy az általunk használt metodikai megközelítés helyes, mivel különböző körülmények között, más-más időpontokban hasonló eredményekhez vezetett. Ez azt jelenti, hogy a szlovákiai magyar választói bázis a maga strukturáltságban tényként kezelhető fogalom.

Megyei pozíciók

A szlovákiai törvényhozás szlovák része már a 2001-es első megyei választás előtt is egységes volt azon szándékában, hogy magyar többségű megye még nyomokban se jöhessen létre. Ezért a nyugat-szlovákiai magyarság döntő többségét két észak-déli sávot alkotó mesterségesen kialakított megyébe sorolta: Nagyszombat megye és Nyitra megye. Ugyanilyen elv alapján lettek létrehozva korábban a járások is, leszámítva ketőt, ahol ez nem volt lehetséges: Komárom és Dunaszerdahely.

Arra is ügyeltek, nehogy véletlenül magyar politikus kerüljön a megye élére. A törvénytervezet első változata még egykörös választást javasolt, melyben a relatív többség is elég lett volna a győzelemhez – ugyanúgy, mint ahogy az 1990 óta napjainkig érvényes az összes településen. Időközben azonban rájöttek, hogy így a nyitrai és a nagyszombati megyében az a „veszély” fenyeget, hogy a véletlenek szerencsés összejátszása esetén magyar ember kerülhetne a megye élére. Ezért František Mikloško kereszténydemokrata képviselő javaslatára a parlament kétkörössé változtatta a rendszert, azt feltételezve, hogy az esetleges második fordulóban a szlovák választók már nem engednek magyar jelöltet győzni. A gyakorlat bizonyította „előrelátásukat”, bár meg kell jegyezni, hogy egyszer sem fordult elő, hogy egy magyar jelölt első helyen végzett volna az első fordulóban. Ma, miután világossá vált, hogy nem fenyeget magyar megyeelnök, újra egykörös a választás.

A szlovák politikai társadalom törekvéseinek következtében tehát magyar szempontból tulajdonképpen három típusú megyei politizálás alakult ki.

Létrejött három olyan megye, ahol a magyarok még elméletileg sem szerezhettek döntő befolyást: Pozsony, Kassa és Besztercebánya. A magyarok legtöbben ez utóbbi megyében vannak: 13–15 százalék lehet a részarányuk. Ezekben a helyeken a regionális magyar politikusok kisebb-nagyobb sikerrel mindig kompromisszumos politikát folytattak és politikai szövetségeket kerestek. Soha nem kellett egységes szlovák választási tömbbel szembenéznük, mivel megyei szinten nem számítottak jelentős politikai erőnek. Ide sorolhatjuk a következő járásokat: Pozsony, Szenc, Nagykürtös, Losonc, Rimaszombat, Nagyőrce, Rozsnyó, Kassa-vidék, Kassa, Nagymihály és Töketerebes. Pozsony és Kassa megyében ez a politikai felismerés az esetek jelentős részében arra ösztönözte a magyar politikusokat, hogy szlovák szövetségeseiket keressenek, akik ugyancsak szívesen vették a várható magyar támogatást. Mindkét fél jól tudatosította, hogy a többségi rendszerben a kisebb-nagyobb magyar támogatásnak súlya van. Az MKP és a Most-Híd pedig tisztában voltak azzal, hogy csak így van esélyük bejutni és politikai súlyt képviselni. Ezekben a megyékben a politikai szövetségeknek köszönhe-

tően a magyar pártok több esetben alelnöki pozíciókhoz jutottak, jelentős vezető helyeket töltöttek be a hivatalokban és a megyei vezetésű intézményekben, valamint vállalatokban. Ott voltak a beruházások megszavazásánál, a pályázatok és támogatások elosztásánál és a járási helyek betöltésénél. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy a magyar regionális politikusok az elmúlt húsz év során – elsősorban Pozsonyban és Kassán – a szavazóik számarányát meghaladó mértékben vettek részt a megyei politikai életben.

Nézzük tehát először Pozsony megye táblázatát, mely azonban csak a minket érintő Pozsony és a Szenci járás adatait tartalmazza.

Pozsony megye

	2001	2005	2009	2013	2017	2022
Magyar karikák	4238	2216	3857	6205	10 014	
Szlovák karikák	81 052	46 910	72 633	76 559	118 465	
Magyar választók	21 030	17 513	20 156	31 392	31 172	
Szlovák választók	383 768	408 860	420 565	421 642	438 313	
Magyar képviselők	5	4	4	6	3	
Szlovák képviselők	32	36	31	29	36	

A táblázat csaknem húsz év kiegyensúlyozottságáról, stabil arányokról és a lehetőségek maximális kihasználásáról tanúskodik. Az első választási évben talán még érthető volt az MKP sikere Szencen, de Pozsonyban, ahol kicsi a magyarok aránya, ott is jól szerepeltek. A párt egyértelművé tette, hogy a jobboldali, demokratikus szlovák pártok partnere, s azonnal a kormányzó oldal tagja lett. A regionális politikusok itt a következő években sem aludtak babérjaikon, miközben a kormányzás során nem is fitogtatták politikai erejüket. Szövetségeseikkel sikerült elérniük a Szenci járás és Pozsony magyarlakta részeinek besorolását az egy- és kétmandátumos választási körzetek közé. Ez nem csupán azt eredményezte, hogy Szencen és környékén megőrizték sikeres képviselőiket, hanem azt is, hogy Pozsonyban is tudtak rendszeresen mandátumokat szerezni. A sikerek közé sorolhatjuk azt is, hogy ebben a megyében a jelek szerint nem mérgesedett el végzetesen az MKP és a Híd viszonya, s mindkét helyi párt jó szövetségi politikát folytatott. Ez alól talán csak az utolsó, 2017-es választás a kivétel, ahol azért már jelentkeztek a nagypolitikában észlelt problémák.

A magyar képviselők minden esetben fontos pozíciókat töltöttek be, megyei alelnökök voltak, s ma is van ilyen képviselőjük. Fontos tényező az is, hogy a szlovák jobboldali pártok nem ellenükben, hanem velük egyetértésben hozzák létre a választói körzeteket, s alkotják meg a megyei szerveket. Mindkét fél felismerte, hogy az együttmű-

ködés sokkal kifizetődőbb, mint a harc. Nem lebecsülendő az sem, hogy a magyar pártok ötből négy esetben a későbbi győztes megyeelnökjelöltet támogatták. Ez mindig jó alapot jelent a választások utáni megbeszélések során. Összegezve, a Pozsony megyében politizáló magyar képviselők és helyi politikai szervezeteik a legsikeresebbek közé tartoznak, nem csupán a mi elemzésünkben.

Besztercebánya megye

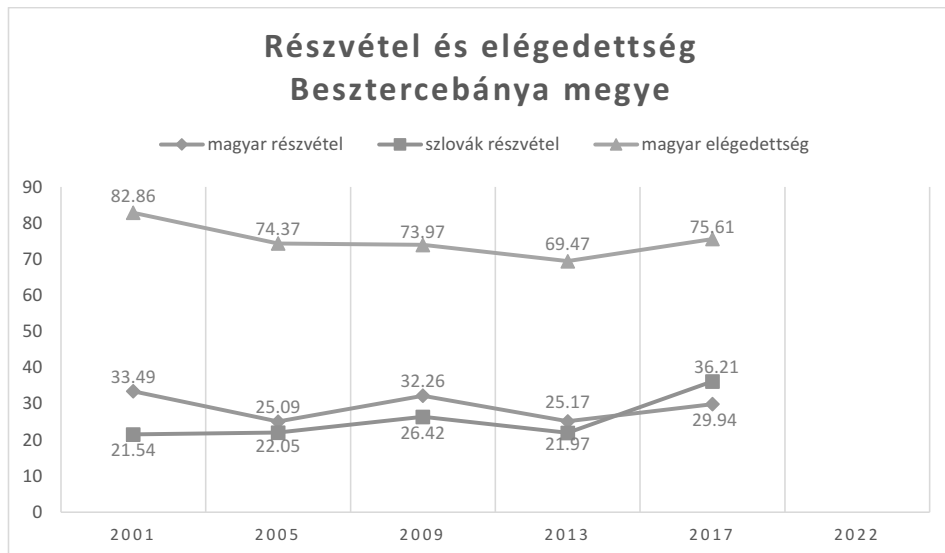
Besztercebánya megyében négy magyarlakta járás található. Ezek alapszámái a következők:

	2001	2005	2009	2013	2017	2022
Magyar karikák	15 241	10 467	11 472	8972	12 806	
Szlovák karikák	26 036	20 487	28 156	21 202	34 498	
Magyar választók	55 114	57 788	50 870	53 029	54 210	
Szlovák választók	131 082	132 414	141 277	139 474	136 891	
Magyar képviselők	15	8	8	5	6	
Szlovák képviselők	2	9	9	12	11	

A korábban felvázolt trendek Besztercebánya megyében is jól látható. Euforikus kezdés 2001-ben, amikor a vizsgált négy járás kevesebb mint harmadnyi magyar választója egységesen, csaknem negyven százaléknyi karikával elvitte szinte az összes képviselői helyet. A megyén belül az egyik legnagyobb képviselői csoportot alkották, és számáruknak megfelelő pozíciót és támogatást sikerült kiharcolniuk. Ezért ezt az időszakot a megyei politizálás legsikeresebb szakaszának lehet tekinteni.

Megdöböntő viszont a négy év múlva tapasztalható kiábrándultság. Az eufória elmúlt, és az egyszerű emberek számára kiderülhetett a megyék jelentőségének igazi szintje. A karikák száma ugyan mindkét táborban csökkent, magyar oldalon viszont jelentősebben. Ezáltal viszont átbillent két járás karikázási aránya, nevezetesen Nagykürtösé és Rimaszombaté, ahol a magyarok helyeinek többségét immár szlovákok foglalták el. Az általános kedvetlenség közepette a magyar párt tehát elvesztette képviselői felét, és csak egy nem túl jelentős frakciót alkotott a megyei közgyűlésben. Ezen a ponton érdemes áttekinteni a déli, magyarok lakta részek és az északi, szlovákok lakta régiók választási részvételét. Az eddigiek alapján ugyanis világos, hogy az esetek jelentős részében ez dönti el a megválasztott képviselők személyét. Mint már említettük, a választási részvétel, a karikázási részvétel és az elégedettségi mutató azok, melyeket érdemes komoly figyelemmel követni, ha egy választási körzet magyar ered-

ményeit kívánjuk vizsgálni egy hosszabb időszoron. Lássuk tehát a választási részvételek és a magyar elégedettség grafikonját.

Az első választáson a már megszokottnak tekinthető nagyobb arányú magyar részvételt látjuk, mely sajnos szintén a már megszokott módon 2017-re alacsonyabb arányúra „fejlődött”. Érdekesen alakult viszont a magyar választói elégedettség, mely a kezdeti magas színről tizenkét év alatt fokozatosan több mint 13 százalékos csökkenést szenvedett, ami csaknem összhangban van a képviselői mandátumok elvesztésének mértékével. 2017-re azonban mintha a megyei politikusok felfogták volna a történéseket, és minden jel szerint változtattak jelöltjeik összeállításán. Az elégedettségi mutató jelentősen megnőtt, és ugyanez mondható el a választási részvételről. Sajnálatos, hogy ugyanakkor a Fico-féle garnitúrát megalégtelő szlovák választók még nagyobb arányban járultak az urnához, s ez elvett valamit a várható magyar eredményből. Ezzel együtt is azonban újra emelkedett a magyar képviselők száma.

A Híd létrejötte és első indulása 2009-ben még nem okozott különösebb csökkenést a második választás számaihoz viszonyítva, viszont négy és nyolc év múlva a Nagykürtösi, Nagyrőcei és a Losonci járás elvesztette képviselőinek nagy részét. Nem segített ezen az sem, hogy a járási pártvezetések egyeztettek az indulásokat illetően, és nem indítottak egymás ellenében jelölteket. Az adatok azt mutatják, hogy a helyi együttműködés és az induló pártjelöltek számának egyeztetése nem hozta meg a várt eredményt. A két párt szavazóbázisa az általánosan tapasztalható országos ellentétek légkörében nem volt hajlandó egységesen szavazni. Véleményünk szerint az akkor szokásos központi szájkarate és a ketrecharcos propaganda szabadjárá engedése minden regionális erőfeszítés ellenére nyomokat hagyott a régiók hangulatán járási és megyei

szinten is. A választók egyszerűen nem tudtak körzeti és jelölti szinten sem elvonatkoztatni az általános hangulattól.

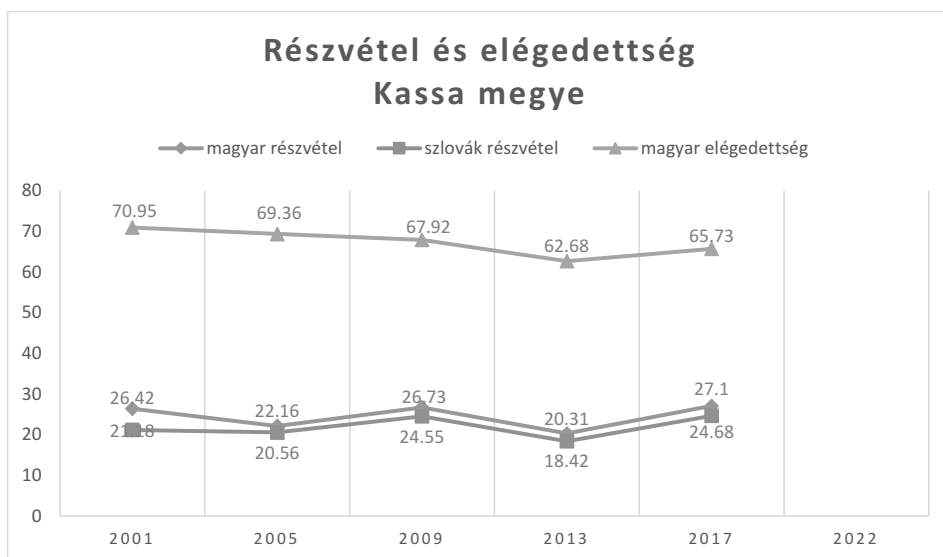
Összegezve tehát Besztercebánya megyében a magyar pártok fokozatosan eljelentéktelenedtek, de nagyjából megtartották választóik számarányának megfelelő képviseletüket. A külön listák itt sem arattak átütő sikert, és inkább negatív hatásukról lehet számot adni. Láthatunk stabilitást, negatív és pozitív előjelű eseményeket is. A képösszeségében sem sikeres, sem nem drámai, inkább vegyes.

Kassa megye

Az első megyei választáson tapasztalt MKP-eufória Kassa megyét sem kerülte el. A kerületi vezetés óvatosságból és személyes kapcsolatok okán egy nagyon érdekes koalíciót hozott össze: MKP–SDKU–Smer. Ez az összetétel 2001-ben még nagyon szokatlannak és idegennek tűnt. Aligha járunk messze az igazságtól, ha a 2016-os Híd–Smer koalíció csíráit is itt véljük felfedezni. Annak idején a magyar párt vezetésében ez az ötlet nem tűnt túl bölcsnek, hiszen Robert Fico éppen akkor hagyta ott az első Dzurinda-kormányt támogató SDL pártot. Az MKP és az SDKU megyei vezetői azonban nagy fantáziát láttak ebben a regionális szövetségben, s el kell ismerni, hogy az eredmény igazolta őket. Ez a koalíció tarolt. Az MKP szempontjából nézve az alig több mint tizenöt százaléknyi szavazói bázissal elvitték a négy magyarlakta járás és Kassa képviselői helyeinek csaknem a felét. S hogy a jóból még ne legyen elég, négy év múlva megszerezték a harmadát, ami talán azzal is magyarázható, hogy ekkor az MKP telve önbizalommal már csak egyedül indult. Eközben mindig támogatták a nyertes megyeelnököt, ami sok tekintetben a siker kulcsa a későbbi tárgyalásokon. Az első két választási időszak tehát az MKP számára egyszerűen fenomenális eredményt hozott. Ennek megfelelően megyei alelnöki posztokat, bizottsági elnöki pozíciókat és döntéshozatali beosztásokat kaptak, az első időszakban övük volt a megyei hivatal igazgatójának a helye, s ez a befolyás négy év múlva sem múlt el. Az első nyolc év a siker időszaka lett.

	2001	2005	2009	2013	2017	2022
Magyar karikák	13 555	11 063	12 615	7 579	10 705	
Szlovák karikák	61 148	52 260	62 163	50 235	81 620	
Magyar választók	71 591	72 173	67 717	58 724	58 621	
Szlovák választók	404 279	418 455	428 619	450 084	454 408	
Magyar képviselők	21	14	5	6	9	
Szlovák képviselők	25	32	41	40	37	

Ha megvizsgáljuk a fenti számokat, látható, hogy 2009-ben drámai törés állt be keleten. A magyar pártok először indultak külön listával, egymás ellen, az MKP erejét továbbá sajátos belviszályok tépázták meg. Ezzel együtt megjelentek a független magyar jelöltek, és a szlovák indulók is jobban felkészültek a választásra. Teljesen kiesett Kassa, Kassa-vidék és Nagymihály. Csupán Rozsnyó és Töketerebes tudott valamit megőrizni a korábbi fényes eredményekből. Az öt megszerzett képviselői helyből négy az MKP-nak jutott, egyet pedig független magyar jelölt szerzett meg. 2013-ban és 2017-ben kissé javult a helyzet, de a magyar pártok korábbi pozíciója a múlté lett. Keleten egyre erősebbek a magyar független jelöltek, s elsősorban az MKP eltűnőben van. Tizenhat év alatt a huszonegy képviselőjéből csak egyetlenegy tudott megőrizni. Ez egybecseng más kutatók megállapításaival a késői, leszűkített MKP keleti eltűnéséről.¹⁶

A grafikon arról tanúskodik, hogy ebben a megyében ugyan voltak euforikus politikusi pillanatok, a választók esetében azonban inkább kiegyensúlyozottságról beszélhetünk. A magyar választási részvétel mindig meghaladta egy kicsit a szlovák vidékek aktivitását, az ilyen jellegű eltérések nem tanúskodnak nagy változásokról. Nem voltak nagy nekibuzdulások és drámai csalódások. Világosan látható azonban, hogy a magyar pártokat választó állampolgárok kevésbé elégedettek az eléjük tárt képviselőjelölti listákkal, mint nyugati sorstársaik. Az első választás idején talán még érthető volt a 70 szá-

¹⁶ Harrach Gábor: A nagy menetelés a kispadig – a 2020-as szlovákiai választás magyar vonatkozásairól. *Kisebbségi Szemle*, 5. évf. (2020) 2. sz.

zalékos elégedettség, hiszen koalíciós listákról volt szó, ahol nem csupán szeretett pártjuk jelöltjeivel találkozhattak. Ez a szám azonban akkor is alacsonynak mondható, ha figyelembe vesszük ezt a tényezőt, hiszen nyugaton és a középső régiókban az elégedettségi mutató sokszor meghaladta a 90 százalékot is.

Az MKP 2005-ben egyedül indult, s az volt várható, hogy a „tisztza”, nem felhígított lista lehetőséget nyújt a választói összetartás demonstrálására. Sajnos nem ennek voltunk tanúi. Az elégedettség egyre csökkent, a szétszavazás pedig egyre erősebb lett. Intő jelek voltak ezek. Nyilvánvalóvá vált, hogy valami nincs rendben a képviselőjelöltek kiválasztásával, hiszen a többi körzettel eltérően egyre több sikeres független magyar jelölt bukkant fel. Mivel az általunk bemutatott grafikonban az elégedettségi mutató a független jelöltek adataival együtt értendő, valószínűsíthetjük, hogy a 2017-es enyhe emelkedést nem a magyar pártok fényesebb teljesítménye okozta, hanem a független magyarok munkája.

Összegezve tehát a fenti sorokat, a kezdeti politikai sikereket nem követte szorgalmas és alázatos politikai munka, nem láttuk az MKP és a Most-Híd együttműködését, aminek egyenes következménye lehetett a 2009-es zuhanás. Ezt követően ugyan kissé összeszedték magukat, de a pártok teljesítménye halványul, míg a függetlenek törnek előre. Ezzel együtt a kassai megyei politizálás nem mondható sikertelennek, az adottságok nem a legrosszabbak, és kitartó munkával még jó eredményeket lehet elérni. Ez azonban csak együtt lehetséges.

Ez a három megye képviseli tehát az első típusú politizálást, ahol a magyarok eleve marginális pozícióból indulnak, s ilyen körülmények közt szeretnének eredményeket elérni.

Nagyszombat megye

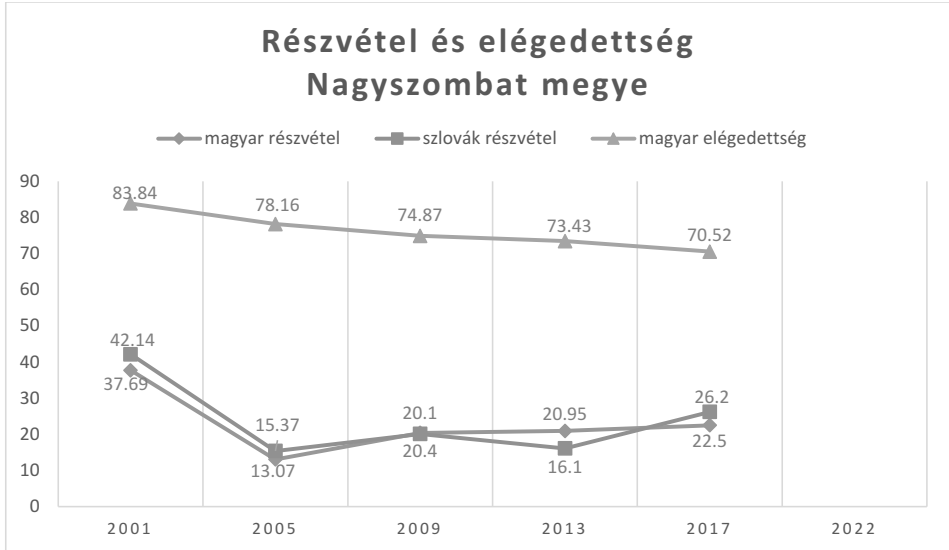
A második típusú megyei politizálás Nagyszombat megyében fejlődött ki: itt két magyar jellegű járást kapcsoltak össze egy nagy szlovák tömbbel (Galgóc, Nagyszombat, Pöstyén, Szokolca és Szenice), így a magyarok részaránya csak 20-25 százalék lehetett. Ezzel a megoldással gyakorlatilag magukra hagyták a galántai szlovák pártokat és politikusokat, hiszen miattuk egyetlen északi és nyugati szlovák járás sem volt hajlandó korlátozni a politikai vetélkedést. Dunaszerdahelyen a szlovák jelölteknek semmi esélyük nem volt, míg Galántán csak egy teljes szlovák összefogás tette volna lehetővé a sikert. Erre azonban sohasem került sor, mivel a szlovák tömbön belüli öt járásban erre soha nem volt igény. Egy járás miatt az egymással sokszor szembenálló szlovák politikai pártok nem akarták feladni a verseny lehetőségét. Ezért, s persze a jó politikai érzék miatt is, a magyar pártok folyamatosan a kormányzó többség részei voltak, vagyis stabil, jó pozíciót alakítottak ki, mely a mai napig tart. Magyar szempontból ezt nevezhetjük meg a tartósan sikeres megyének, s ennek az oka nem csupán a szerencsés földrajzi és etnikai összetétel, hanem egyfajta realista megyei politikai munka is. Talán nem véletlen, hogy a pártszakadás után az MKP vezető tisztségviselőinek döntő többsége ebből a két választási körzetből került ki.

	2001	2005	2009	2013	2017	2022
Magyar karikák	32 109	11 024	17 078	18 731	18 307	
Szlovák karikák	19 133	6276	9124	7170	11 129	
Magyar választók	99 330	109 235	109 971	119 405	113 553	
Szlovák választók	62 241	59 616	66 186	60 742	70 437	
Magyar képviselők	14	15	12	14	13	
Szlovák képviselők	1	0	3	1	2	

A két magyarlakta járás számait tekintve egyértelmű a dominancia. Az arányok alig változnak. A dunaszerdahelyi választási körzetben az etnikai összetétel okán egyetlen szlovák jelöltnek sincs esélye, de Galánta sem nyújtott gyakran reális esélyt nekik. A helyzet stabilitását még a Most-Híd színrelépése sem tudta megváltoztatni, amire azonban volt némi esély. A magyar pártok ugyan 2013-ban három helyet is vesztek a párharc révén, és csak a Most-Híd fokozatos gyengülése enyhítette a későbbi magyar fájdalmakat. A helyzet azonban veszélyes volt, és magyar szempontból rosszabbul is elsülhetett volna. Itt azonban újra le kell szögezni, hogy a hiba kétoldalú és nem csupán járási szintű problémákat jelez.

Messzebbre emelve tekintetünket, látunk a bukásra is példákat. Mivel a két párt alig egyeztetett egymással még járási szinten sem, a magyar politikai pluralizmus megvalósulásának diadalmenetéből több járásban a szlovák jelöltek kerültek ki győztesen. Korábbi tanulmányunkban már rámutattunk, hogy a Most-Híd parlamenti szinten nem látott okot teret engedni az MKP-nak, hiszen gyöngébbnek látta őket. Ezért 2012-ben, 2016-ban és részben 2020-ban is nagyjából jól megjósolható Fekete Péter játékot kényszerített az MKP-ra, mondván, majd, ha ti beengedtek minket a megyékbe, jöhetnek a parlamentbe. Talán nem is kell hangsúlyozni, hogy az MKP sem adta alább kisebbségi „bölcességben”. Ők viszont rendszeresen azzal háritották el a Híd megyei közeledését, hogy próbáljanak járási szinten megegyezni, elvégre az MKP-központ nem parancsolhat a regionális szervezeteknek. Politikailag kevésbé korrekt közegekben ezt hívják az egymásra mutogatás és a bűnbakkeresés modelljének.

Térjünk azonban vissza vizsgált megyénk magyar választópolgárainak érzéseire. Az alábbiakban a választási részvétel és az összegzett megyei elégedettség számait láthatjuk.

A korábbiakban tárgyalt három megyével összehasonlítva szembeötlő a 2001-es év kiugróan magas részvételi aránya, mely magasan verte az európai parlamenti és megközelítette a községi választások szintjeit. Kissé szokatlan ez, főleg ha figyelembe vesszük, hogy megyei szinten nem túl sok és nem is nagyon fajsúlyos hatáskör van: másodosztályú utak, szociális intézmények, járási kórházak és rendelők, valamint a középiskolák, és némi idegenforgalom. A megye létrejötté azonban nyugaton, úgy látszik, az újdonság varázsával hatott és nem csak egy új elfekvőt láttak benne helyi politikusoknak – mint ahogy azt az elégedettségi mutatók jelezték keleten. A varázs azonban láthatóan rövid ideig tartott: 2005-re kevesebb mint harmadára csökkent a négy évvel ezelőtti részvétel. Ezt követően a számok húsz százalék körül stabilizálódtak, elfoglalva helyüket a teljes érdektelenség (Európai Parlament) és a mérsékelt érdeklődés (helyi választások) közötti zónában.

Ami a választók elégedettségét illeti, fokozatos és tartós csökkenésnek vagyunk tanúi. Ez intő jel lehet elsősorban Galánta számára, ezt azonban egy későbbi, járási szintű elemzés mutathatja ki pontosabban. Előzetesen annyi elmondható, hogy a csökkenés mértéke Dunaszerdahelyen nagyobb. Galántán valószínűleg jobban tisztában vannak azzal, hogy végső soron a választó hozza meg a döntést.

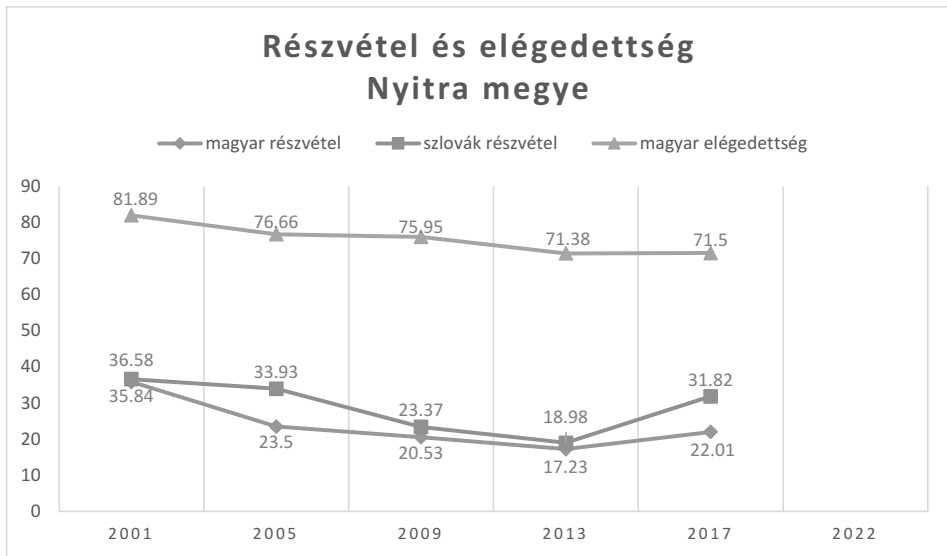
Nyitra megye

Egy megye maradt még hátra: Nyitra. Mint már korábban felvázoltuk, a szlovák politikai elit egyik fő törekvése a magyar dominancia elkerülése volt. Ezért nem jött létre az MKP által szorgalmazott Komárom megye, ezért esett kútba a 16 megyés rendszer, ezért lett

kétkörös megyei elnökválasztás és ezért alakultak ki a semmilyen regionális tudattal és kohéziós erővel nem rendelkező megyék. Mindezek után atombomba-robbanással felérő csapás volt az első, 2001-es Nyitra megyei választás eredménye. Az egységes MKP a három északi járás kivételével (Nyitra, Nagytapolcsány és Aranyosmarót) padlóra küldte az egymással versengő szlovák pártok jelöltjeit, és többséget szerzett a megyei közgyűlésben. Ez a szlovák politika számára sokk volt.

Az alábbi számok Vágsellye, Érsekújvár, Párkány, Nyitra, Léva és Komárom körzetek számai.

	2001	2005	2009	2013	2017	2022
Magyar karikák	49 375	30 555	27 504	22 953	24 704	
Szlovák karikák	75 693	61 268	44 763	30 367	55 083	
Magyar választók	164 473	163 401	168 511	179 591	159 929	
Szlovák választók	303 855	314 993	316 855	320 228	337 839	
Magyar képviselők	31	17	14	15	13	
Szlovák képviselők	13	27	31	30	32	

Meglepő, hogy ez az egyetlen megye, ahol a szlovák lakosság tartósan magasabb arányban járul az urnához, mint a magyarok. Nehéz erre magyarázatot találni, talán majd a részletesebb járási elemzés jár némi eredménnyel ezt illetően. A kezdeti szá-

mok valahol Nagyszombat és Besztercebánya adatai között mozognak. Nincs az az egykedvűség, mint Ipolyságtól keletre, de nem látszik a nagyszombati eufória sem. Ennek ellenére a 2001-es választás a második legjobb eredményt hozta az MKP számára (Kassa után), már ami a szerzett képviselői helyeket illette. Ez olyan siker volt, amire senki, még a legoptimistábbak sem számítottak. Arra pedig végképp senki sem számított a párt berkeiben, hogy az MKP önmaga megszerzi a Nyitra megye képviselő-testületének többségét. Ezért aztán a megyei pártszervek nem is voltak felkészülve a helyzetre, és stratégia helyett sok esetben átgondolatlan improvizációt láttunk.

A helyzet két következménnyel járt. Az MKP, megrészegülve a váratlan sikertől, diadalittasan viselkedve, az erő pozíciójából politizálva, több jelentős belső és külső politikai hibát követett el. Eközben a szlovák pártok tanulva az esetből, félretéve a versengést, mindig előre megegyezve az arányokban, több választási időszakra szóló egységes megyei választási tömböt alakítottak ki.

Ennek következtében a magyar pártok minden választás esetében ellenzékbe szorultak és egyre jobban lemorzsolódva, elszigetelt frakcióvá válva nem tudtak kialakítani koalícióképeséget. Igaz, az utóbbi időkhöz erre nem is volt túl jelentős fogadóképesség a szlovák pártok részéről. A helyzetet tovább rontotta a Most-Híd megjelenése és külön indulása. Míg a szlovák pártok többsége továbbra is az egységes indulást helyezte előnybe a versengés helyett, addig a kisebbségi pártok 2009-től vére menő külön harcot vívtak egymással – a választók rovására. Az MKP mereven elzárkózott minden kapcsolattól, a Most-Híd pedig a legutóbbi megyei választáson már inkább a nacionalista SNS-t választotta társául. A választók mozgósítását talán 2013-ban még sikernek is lehetett tartani, azonban a négy év után következő megyei voksolás már előrevetítette a parlamenti bukások rémképét. A képviselők száma fokozatosan csökken. Annyit már most leszögezhetünk, hogy ez a megye a szlovákiai magyar regionális politizálás legsikerlenebb helye.

Optimizmusra csupán két dolog adhat okot: a szlovák pártok már annyira jelentéktelennek tartják a magyar pártokat, hogy hosszú távon itt is elképzelhető egy nagyszombati modell, ahol a magyarok stabil déli partnerek és a többség részei. A másik az, hogy összeszedik magukat, újra visszaszerzik a vágsellyei képviselői posztokat, helyeket hoznak el Léváról és Érsekújvárból, miközben ugyancsak a nagyszombati magyar politikusokhoz hasonló konstruktív pozíciót foglalnak el. Ez utóbbi azonban egyelőre bohókás elemzői ábrándozás csupán, mely nagyon nagy valószínűséggel atomjaira hull a politikai realitással való első, bártortalan találkozása pillanatában.

A magyar pártok és a választói bázis megyei pozícióinak felvázolását ezzel befejeztük. Csupán a teljesség igénye miatt említjük meg a Most-Híd észak- és kelet-szlovákiai próbálkozásait szlovák és ruszin jelöltekkel. Statisztikai szempontból ugyan sikerként lehetett elkönyvelni az így megszerzett pozíciókat, ezek azonban semmilyen említésre méltó politikai eredményt nem hoztak és tartósságuk a jelekből ítélve kétségesnek tekinthető.

Járási pozíciók

A tanulmány keretei eddig is csak a legszűkebb és talán leglátványosabb információk közzétételét és a legegységesebb következtetések levonását tették lehetővé, a járási, körzeti szintű elemzés ismertetése és közzététele azonban terjedelmi okok miatt már teljes mértékben lehetetlen lenne. Országos és megyei szinten is inkább a trendek és lehetőségek felvillantása volt a cél. A tanulmány egyik végső célja az lehetne, hogy a megyei politikusok ismerve megyei lehetőségeiket, megfelelően hosszútávú regionális politikát kövessenek. Hasznos lenne, ha járási szinten az adatok birtokában hatékony választási stratégiát és annak megfelelően összeállított képviselőjelölti listát tárnának a választók elé. Ebben szeretnénk segítséget nyújtani az adatokkal és azok elsődleges elemzésével. Természetesen a téma iránt érdeklődő szakértők és a számokat esetleg hasznosítani is tudó politikusok előtt az adatbázis nyitva áll, beleértve a szerzők analitikus tudását és tapasztalatát.

A járásokat és választási körzeteket négy csoportba oszthatjuk. Az elsőbe azok tartoznak, ahol megkérdőjelezhetetlenül magas a magyar lakosság aránya és csaknem lehetetlen egy-egy szlovák jelölt bejutása. Ha sikerül is, az csak vegyes identitású jelölt lehet. Ezek a körzetek Dunaszerdahely, Komárom és Párkány. A második halmazba azokat sorolhatjuk, ahol a lakosok, karikázások aránya nem kevesebb, mint 40 százalékos. Az elemzések azt mutatják, hogy itt el lehet érni a csaknem teljes, de legalább 75 százalékos sikert, de legrosszabb esetben az 50 százalékot. Itt kudarc csak nagyon rossz helyi politikával „érhető el”. Ide tartoznak Galánta, Vágsellye, némely egy-kétszemélyes szenci és pozsonyi körzetek, Nagykürtös, Rimaszombat, Rozsnyó és Töketerebes. A harmadik csoport a nehezen megszerezhető, de nem elérhetetlen régiók: Érsekújvár, Léva, Losonc, Kassa-vidék, Nagymihály. Itt minden képviselői hely siker. Az utolsó listánk az önmagukban csaknem lehetetlen járások: Nyitra, Pozsony, Kassa. Itt csak szövetségi politikával, másokkal együtt lehet helyeket szerezni.

A helyes az lenne, ha mind a négy típusú régióból legalább egy-egy jellemző körzetet kiválasztanánk és kissé részletesebben elemeznénk. Terjedelmi okok miatt erre nincs lehetőség, ezért csak két vizsgálatot mutatunk meg itt és most, a folyóirat hasábjain. Vágsellyéről és Nagykürtösről van szó. Mivel a szerzők odavalósiak, és egyiküknek volt szerencséje megyei képviselőként is tevékenykedni, egyben forrásnak is tekinthetők a helyi viszonyokat illetően. Az elemzés során azonban látható lesz, hogy a számok önmagukért beszélnek.

Tekintsük tehát át a kezdeti sikereket, a helyzet romlását és a szükségszerűen bekövetkezett szomorú véget. Lássuk, hogyan kell elrontani egy-egy erős körzetet, elveszteni a képviselői helyeket és elkedvetleníteni a választókat, illetve fellángolni, lassan lecsúszni és tartósan szenvedni egy másik régióban. Kevésbé erős idegzetű olvasóinkra való tekintettel mellőzzük a politikai harc részleteit taglaló történetek ismertetését. Ezek ugyanis (mint azt ma a politikai korrektség idején politikailag korrekt módon, minél semlegesebben és értéktől következetesen mentesítve mondani szokás)

alkalmasak a nyugalom megzavarására. Figyelmünket időtállóbb tevékenységre összpontosítjuk, mégpedig a jelöltlista összeállítási rendszerére. A gyakorlatban tekintjük át az együttműködés és a harc előnyeit és hátrányait. Ha célszerű, akkor esetleg megvizsgáljuk egyes nevek vándorlását a pártok között. Sokszor ez is elég a megyei sikerhez, vagy a bukáshoz.

Csak adatokkal és regionális jellemzőkkel fogunk dolgozni. Lássuk tehát a Vágsellyei járás számait 2001 és 2017 között.

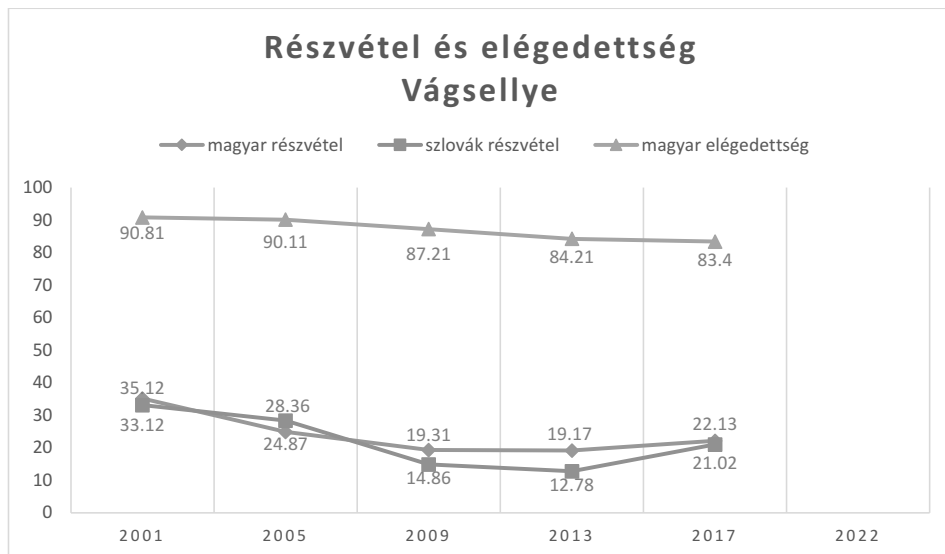
Vágsellyei járás

Előrebocsátjuk, hogy az alábbi sorok és adatok csak egy leegyszerűsített elemzést jelentenek, ahol csupán a vágsellyei járási összegezett adatokat mutatjuk be. Ezt azonban természetesen megelőzte a községi adatok hasonló metodikájú analízise. Terjedelmi okok miatt ennek bemutatására itt nincs mód, de annyi leszögezhető, hogy szinte sebészi pontossággal tárulnak fel a települések választói csoportjainak karakterei és a reakcióik mozgatórugói. Nagyon plasztikusan látható az egyes jelöltek szerepeltetésének mozgósító, vagy ellenkezőleg, visszatartó hatása. A reakciók lemérhetőek választási részvételben, karikázási hajlandóságban, s legplasztikusabban az elégedettség alakulásában. Az adatbázisnak egyéni jelölt szintű községsoros elemzésébe már nem mentünk bele, de fontosnak tartjuk leszögezni, hogy egyes konkrét esetekben, ha az elemzés azt igényelné, erre is van lehetőség. Ez a fajta kutatás még pontosabb képet nyújthat indokolt esetekben.

A választók megszólítása és a választói igények lefedése külön tudomány, s ha nem engedjük magunkban kicsírázni és kibontakozni az ilyenkor óhatatlanul fellépő cinizmust, akkor az eredmény még hasznos is lehet. Feltéve persze, ha az egyéni boldogulás mellett legalább részben a közjót is szolgálni szeretnénk. A választók ezt szeretni szokták.

Íme, tehát a Vágsellyei járás alapszámai, öt választást bemutatva.

	2001	2005	2009	2013	2017	2022
Magyar karikák	5568	4197	3112	3160	3215	
Szlovák karikák	5254	4222	3343	3121	5655	
Magyar választók	18 410	19 183	18 268	19 395	15 585	
Szlovák választók	23 644	24 382	25 987	25 018	28 532	
Magyar képviselők	4	4	3	3	1	
Szlovák képviselők	0	0	1	1	3	

Amennyiben csak a nagy számokat nézzük, azt látjuk, hogy az első négy választáson teljesen kiegyenlített volt a szlovák és a magyar karikák aránya. Két esetben a magyarok karikáztak többet, két esetben a szlovákok, de az eltérések minimálisak. Állandónak mondható az egyes pártokra szavazó választók száma is. Itt az arány körülbelül 40–45 százalék a magyar oldalon, 55–60% a szlovák oldalon. A következő grafikon tanúsága szerint a magyar jellegű vidéken mindig kicsivel nagyobb volt a választási részvétel és a karikázási hajlandóság, de nincs a máshol esetleg tapasztalható szlovák előny az utolsó választáson, 2017-ben. Az arányok változnak, de minimálisan. Nem találunk túlságosan nagy kilengéseket az elégedettségi mutató tekintetében sem. Nagyfokú, 90 százalékot meghaladó adatok az első két választást illetően, majd lassú, de tartós csökkenés 80 százalék fölé.

Ez a látszólag stabil és kényelmes helyzet a megválasztást illetően a legutóbbi választáson hirtelen földcsuszamlás módjára megváltozott, és a magyar pártok marginális kisebbségbe szorultak a sikeres jelöltekkel szemben.

Mi történt?

Az első választáson a négy magyar jelöltre leadott átlagos karika 5568 volt. Ugyanez az adat a négy legsikeresebb szlovák jelöltet illetően csupán 2578 lett. A magyar jelöltek tehát 2,16-szor többet kaptak és fölényesen jutottak be. A következő választáson csökkent a választói kedv, de mindkét oldalon. Ez esetben a magyar jelöltek átlagosan 4197 karikát kaptak, míg a négy legsikeresebb szlovák jelölt csupán 2145-öt. A köztük lévő különbség még mindig hatalmas: 1,96-szor többet szereztek a magyarok. A bejutásukat semmi sem kérdőjelezte meg. Négy évvel később, 2009-ben ezek a mutatók a következők: magyarok 3112, szlovákok 1936, ami 1,61-szeres nagyságrendi különbség még mindig. A változás csupán annyi, hogy ez a magyar szám sze-

rinti főlény most nem négy, hanem hét jelölt között oszlott meg. Ennek köszönhetően kimaradt a negyedik, legkevésbé ismert és legkevésbé sikeres magyar és bejutott a leg-sikeresebb szlovák jelölt. A 4:0 arány 3:1-re módosult. Bekövetkezett a 2013-as év, és a vágsellyei választópolgárok ismét urnák elé járultak. Az előző mutatók a következő-képpen alakultak: átlagos magyar karika négy jelöltre nézve 3151, ugyanez szlovák oldalon 1852. Az arány emelkedett a magyarok javára, 1,71. Sajnos a magyar karikák ismét hét magyar jelölt között oszlottak, el, így ugyanaz a helyzet állt elő, mint négy évvel korábban: három magyar, egy szlovák.

A legutóbbi választáson a Most-Híd már csak egy, legalább részben magyar jelöltet indított és gyakorlatilag kiürítette a teret az MKP előtt. Az eredmény azonban mindenkit sokkolt, de legjobban az ismét tarolni készülő MKP-t. Korábbi jelöltjeik megbuktak, és csak egy, újonnan állított képviselőjelöltjük jutott be. A legerősebb négy magyar jelölt csak körülbelül 3000 karikát kapott, míg a szlovákok 3200-at. Az arány megfordult: 0,93. Bejutott tehát a három legerősebb szlovák és csak egy magyar. Csupán zárójel-ben jegyzem meg, hogy a szlovák jelöltek közül kettőnek magyar neve van, és egy beszél is magyarul.

Ennyit tehát a sikertelenség első összetevőjéről, melyet a magyar jelöltek számá-nak szaporodásában, a Most- Híd színrelépésében és a két magyar párt megegyezésé-nek hiányában definiálhatunk. Látható, hogy a csak egy képviselőt elvesztő MKP elké-nyelmesedett és jelöltállítási módszerét tekintve kissé arrogáns módon viselkedett. Ez kétszer még bejuttatta őket, de harmadszor már nem sikerült. Nézzük most a második kiváltó okot.

Vágsellye járása tulajdonképpen két kisebb régióból tevődik össze: a Vág folyó északkeleti és délnyugati oldalain fekvő községek. A határon, vagyis mindkét területen, a Vág folyó két oldalán fekszik maga a város. Ennek tükrében a 2001-ben első megyei választására készülődő járási MKP-vezetés fontos jelöltállítási döntést hozott. Megbeszélték, hogy a *regionális kiegyensúlyozottság* és a választói vonzerő leghatékonyabb gyakorlása miatt két jelölt lesz délnyugatról, egy Vágsellyéről és egy az északkeleti községekből. Ezzel az állandóan alkalmazható ökölszabállyal vélték biztosítani a sikeres szereplés egyik fontos összetevőjét. Mivel az északkeleti településekben akkor nem volt elég ismert jelölt, ezért ez a kis régió átadta a helyét egy vágsellyei magyar orvosnak. A taktika, mint már említettük, bejött. A közös fellépés sikeres volt, a kam-pány jól zajlott, és a jelöltek közti különbség csupán négyszázalékos volt. Ugyanezt az elvet követték 2005-ben is, és a siker szintén százszázalékos volt. Némi aggodalomra csak az egyik jelölt eredménye adott okot, aki ugyan simán bejutott, de lemaradása a legsikeresebb magyarhoz képest négy százalékról 14 százalékra nőtt. Ezt részben az is magyarázta, hogy a többi jelölthöz képest nem volt helyi származású, s ezért kevésbé volt ismert.

Négy év múlva bekövetkezett az első repedés. Az utolsó magyar jelölt nem jutott be. Sajnos itt már az MKP nem tartotta be a korábban sikeres ökölszabályt: a délnyu-

gati régió immár három jelöltet kapott, míg Vágsellye és az északkeleti csupán egyet.¹⁷ Kevésbé ismert és kevésbé népszerű, vagy ellenkezőleg, immár kissé megfáradt politikusok szerepeltek, s az első négy magyar jelölt közötti különbség 14 százalékról 23 százalékra nőtt. Ez azt jelentette, hogy csökkent a lista összetartása, ugyanakkor ilyen módon, ilyen formában is jelentkezett a regionális kiegyensúlyozottság fontos szabályának megsértése. Négy év múlva a helyzet megismétlődött, újra megszegték az ökölszabályt, és ismét kimaradt a legkevésbé népszerű negyedik jelölt. Újra csak hárman jutottak be.

2017-ben pedig bekövetkezett a bukás, mely lehetőséget ad az ökölszabály nem alkalmazása, illetve egyre durvább megsértése következményeinek taglalására. Valószínűleg nem okozunk túl nagy meglepetést a figyelmes olvasónak azzal, hogy az MKP régi jó szokása szerint, „tanulva” a korábbi két részleges sikertelenségből, most már egyetlen jelöltet sem állított a járás északkeleti részéből és a városból. Figyelmüket kis délnyugati játékkerükre szűkítették és csodát vártak. Minden bizonnyal azzal sem okozunk meglepetést, hogy az elszomorító eredményen ennek ellenére mégis őszintén meglepődtek. A listájuk „minőségéről” és belső kohéziójáról nagyon szemléltetően tanúskodik az a tény, hogy az első és a negyedik jelöltjük közötti százalékos különbség már 45% lett. Csak emlékeztetve, ez a szám 2001-ben még csekély 4% volt.

A vágsellyei történet tehát a sikerességet megalapozó szabályok egyre gyakoribb és durvább megsértéséről, a hibák fokozatos halmozásáról, a választókhöz való egyre arrogánsabb viszonyulásról és a tanulságok levonásának teljes elmulasztásáról szól. A választópolgár aránylag türelmes és elnéző, de van az a lenézési és intellektuális szint, ahol már elege van az „elit” tevékenységéből.

A történetből négy fontos és szerintünk általánosan érvényes következtetést le lehet vonni.

Az első, hogy a jelöltállításnak mindig tükröznie kell az adott körzet regionális adottságait, és amennyire arra van mód, akkor kiegyensúlyozottan kell tükröznie a választópolgárok lakhely szerinti eloszlását. A második, hogy ha csak egy mód van rá, el kell kerülni a nagyszámú magyar jelölt indítását, és inkább megegyezésre kell törekedni, vagyis meg kell akadályozni a szavazatok szétszóródását. A harmadik, hogy a jelölteknek helyileg beágyazottnak és népszerűnek kell lenniük. S a negyedik, talán a legfontosabb, hogy nem szabad a végtelenségig játszani a magyar választópolgárok idegeivel, nem szabad lenézni, lebecsülni és csak politikai felvonóként használni őket. Ez nem tisztességes, nem is hatékony és szerintünk hosszú távon nem is kifizetődő.

Nagykürtösi járás

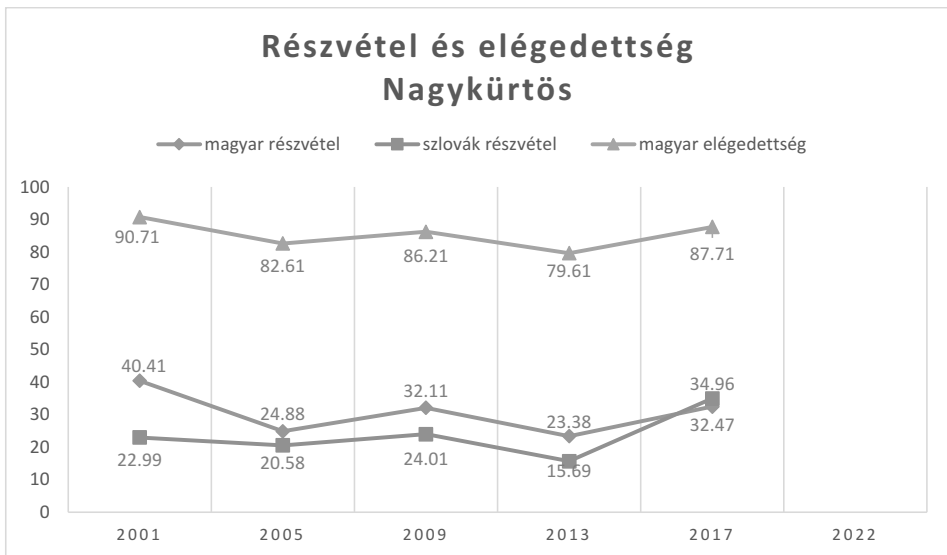
A nagykürtösi járás esetében is területi korlátokba ütköztünk, ezért itt is csak járási összegzett adatokat tudunk szemlére bocsátani. Ugyanakkor meggyőződésünk, hogy a

17 Botka Ferenc, Vágsellye

választási adatokat értő elemzők és politikusok számára ezek beszédesek és információban gazdag jelentéstartalommal bírnak. Ilyen mélységű adathalmaz elemzésre és értelmezésre csábíthatja az érdeklődőket.

A járási pozíciók meghatározásában a nagykürtösi régiót a második, erős, de nem egyértelműen domináns járások közé soroltuk. Számszerű alapmutatóit a következő táblázat és grafikon foglalja össze:

	2001	2005	2009	2013	2017	2022
Magyar karikák	3690	2183	2023	1656	2741	
Szlovák karikák	5954	4473	6469	3890	7818	
Magyar választók	10 202	10 482	7398	9125	9325	
Szlovák választók	25 589	25 979	29 538	27 872	27 150	
Magyar képviselők	3	1	1	1	1	
Szlovák képviselők	0	2	2	2	2	

A járáson belül kevés volt a magyar jelölt. 2001-ben három MKP-s és egy független, négy, nyolc és tizenkét évvel később csak az MKP állított három jelöltet, míg 2017-ben heten indultak olyanok, akiket magyarnak lehetett tekinteni. A szlovák karikák száma mindig jelentősen meghaladta a magyar preferenzaszavazatokat, míg a részvételnél

2017-et leszámítva inkább a magyar régiók voltak az aktívabbak. A magyarok elégedettsége a listákkal hullámzó volt. Érdekes viszont, hogy az első választást leszámítva semmilyen esemény és változás nem ingatta meg a három megyei képviselő pozícióját és nevét. A magyar képviselő mindig Jámbor László volt, míg a két szlovák hely összesen három tulajdonost mondhat magáénak, s az utolsó három választáson ugyanaz volt az összetétel. Ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy három erős regionális politikus került reflektorfénybe, akik pártoktól és eseményektől függetlenül négyszer egymás után megvédték pozícióikat.¹⁸ Ez stabilitásról, politikai tudásról és hát persze egyfajta választási elégedettségről tanúskodik.

2001, mint máshol is, az MKP csodaéve volt. A szlovák karikák száma hiába haladta meg jelentősen a magyar karikák számát, magyar oldalon precízen működött a választói szolidaritás és összezárás. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy a magyar lista nem tanúskodott hasonló kiegyensúlyozottságról, mint Vágsellye járásban. Nagykürtösön a jelöltek eredményei közötti arány nem 4%, hanem 37% volt. Ez azért már az első választáson figyelmeztető jel volt, s a lista kiegyensúlyozatlanságát sohasem sikerült megszüntetni. Itt mindig inkább egyének, semmint pártlisták domináltak. A szlovák térfélen 2001-ben még nagyfokú szétszórtság és véres harc volt a jellemző. Az első három magyar jelölt 2,69-szer többet kapott, mint az első három szlovák jelölt, miközben a negyedik helyen is egy magyar független végzett. Ez jelentősen imponálóbb indulás, mint amit például a Vágsellyei, több magyar választóval rendelkező járásban láttunk. Igaz, a magyar részvétel Nagykürtösön csaknem duplája volt a szlováknak, míg Vágsellye régiójában nagyjából egyforma volt. 2005-ben és később ez az arány megfordult. Lezuhant a magyar részvétel, csökkent az elégedettség, és a jelöltállításnál sérült a regionális kiegyensúlyozottság elve is. Az első három szlovák jelölt átlagkarikája immár 1,13-szorosa volt a magyar jelöltekének, ez az arány tizenkét év alatt fokozatosan a másfélszeres mutatón állapodott meg.

A 2009-es választáson a Most-Híd színrelépése nem hozott választói földrendést sem a magyar, sem a szlovák választók körében. A Híd jelöltállítását improvizatív jellegű volt, az MKP pedig nem tudta mozgósítani híveit. Ismét egy magyar és két szlovák jelölt jutott be. 2013-ban egyeztetett lista indult a két magyar párt részéről két személlyel, akiket egy független magyar jelölt egészített ki. Az eredmény még rosszabb volt, mint négy évvel korábban. Csökkent a magyar karikák száma, és az elégedettség is. Négy évvel később „elszabadult” a politikai pokol, és hét magyar jelölt indult egymás ellen. Érdekes módon ez sem hozott semmi változást a bejutott jelölt személyében. Emelkedett ugyan a részvétel és az elégedettség, de ez sem volt elég, hiszen a szlovák jelöltek is jól mobilizáltak. A magyar képviselő immár ötször egymás után ugyanaz lett, a két szlovák pedig negyedszer, illetve harmadszor védte meg helyét.

18 Mirko Trojčák, Ondrej Kollár és Jámbor László, valamint 2005-ben Trojčák előtt még Peter Libiak

Öt választás, öt próbálkozás, öt tapasztalat. A választók mindkét oldalon ismert jelöltek helyeznek előnybe, és a képviselői helyek betöltői változatlanok. Nyilván ez sem tart örökké, de ha a magyar jelöltek változtatni akarnak, kitartó, hosszantartó és egyértelműen koncentrált munkára volna szükség. Az első szlovák jelölt pozíciója megingathatatlanak tűnik, de a második hely elérhető. Ugyanakkor azt is látni, hogy a magyar jelölt mindig harmadik, vagyis azért egyfajta bukási esély is létezik. Az eddigi tapasztalatok és eredmények birtokában óvatosan megállapíthatnánk, hogy van lehetőség a mandátumot szerző magyar képviselők megduplázására. Itt is közérthető, világos és választóbarát regionális politikára volna szükség. Mindenképpen három erős, regionálisan kiegyensúlyozott és közismert jelöltre volna szükség, akiknek legalább féléves, minden községre kiterjedő alapos kampányra volna szükségük. Amennyiben lehetséges, el kellene kerülni független magyar jelöltek indulását. A helyzet nem egyszerű, de higgadt, célratörő stratégiával, hiteles kommunikációval és visszafogott, nyugodt szerepléssel elérhető a szép cél, vagy legalább az egy képviselő megőrzése. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy ez egy kis régió, az emberek jobban ismerik egymást, és jellemzően személyekre, nem pártokra szavaznak.

Összegezés és javaslatok

A számokat összegezve tehát azt látjuk, hogy a szlovákiai magyarság aránylag kiegyensúlyozottan támogatja a magyar pártok regionális politikusait. Nem tapasztaljuk jelét általános letargiának, leszámítva persze néhány helyi, remélhetőleg átmeneti kivételt. A siker kulcsa általában a járási, körzeti politikusok kezében van. Röviden összefoglalva az adatok és maga az elemzés főbb tanulságait, a helyi és regionális sikernek ezek a fő alapfeltételei:

- lehetőleg egy pártlista;
- ismert, hiteles és regionálisan kiegyensúlyozott jelöltek;
- amennyiben két pártlista van, akkor lehetőleg egyeztetett jelöltállítás, nem tesék-lássék, hanem őszintén közös és egységes kampánnyal;
- egymást tisztelő és egymást kölcsönösen támogató képviselőjelöltek;
- lehetőleg olyan pártlista, mely politikailag is kiegyensúlyozottan fedi le az adott régió magyar választói bázisát;
- lehetőleg olyan pártlista, mely figyelembe veszi az adott körzet politikailag, társadalmilag aktív magyar személyiségeinek igényeit is;
- a fentieket képviselő és megvalósító hatékony kampány, melynek legalább fél évig kell tartania;
- tisztességes politizálás a választást megelőző megyei választási időszakban;
- némi felmutatható eredmény és kevés megyei botrány.

Biztosan nincs szükség bonyolult és részletekbe menően megtervezett kampányra, ötletesnél ötletesebb szlogenekre, buzdításra és népnevelésre, vagy éppen korholásra.

Egyszerűség, közvetlenség és érthetőség a fő kampányelemek. S a legfontosabb: elkerülni azokat a hibákat, melyekre a tanulmányban rámutattunk, s melyeket a vágsellyei regionális politikusok kitartó munkával szinte a tökéletesség szintjére emeltek.

Vannak azonban pozitív előjelű tapasztalatok is, melyek bizonyítják, hogy lehet életképes regionális politikát is gyakorolni. Az is örömteli dolog, hogy a szövetségkérés sem idegen helyi szinten, tehát az értelmes regionális politika sem áll messze a szlovákiai magyar közélettől.

Összegezve, a megyei politika története vegyes képet mutat. Kitartó és ütészalló választók, sikeres és összefüggésekben gondolkozni tudó helyi politikusok, ugyanakkor gyakori a depresszió, az alapvető hibák, a politikai vakság és az arrogancia mérgező keveréke. Mindez együttesen és külön-külön egyaránt megtalálható az elmúlt húsz év történetében. Ugyanakkor azt gondoljuk, hogy a mutatott kép világos és áttekinthető. Jól látszanak a tartósan sikeres stratégiák, az egyszeri, rövidtávú megoldások és a bosszantó, politikai tájékozatlanságról tanúskodó esetek is. Látszik, hogy a megyei politizálás egyszerűbb keretek között, kissé szélárnyékban, de kiszámíthatóan zajlik. A siker nagyon sok régióban kis politikai befektetéssel elérhető.

Legfőképpen tisztán kell látni és távolabbra kell nézni. A helyzet aránylag stabil és könnyen érthető. Most már csak követni kellene a jó példákat, nem ismételnünk a rosszakat és tanulni az elkövetett hibákból. És hát persze nem téveszteni szem elől, hogy a politika azért valahol mégiscsak szolgálat, és valamiféle eredményre a közjó érdekében azért időnként törekedni kellene. A választó ezt előbb-utóbb meghálálja. Ennyivel talán tartozunk is neki.

Pozsony, 2021. december 30.